

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Bakalářská práce

2023

Michal Domkář

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Francie jako aktér v Arktidě

Bakalářská práce

Autor práce: **Michal Domkář**

Studijní program: **Politologie a mezinárodní vztahy**

Vedoucí práce: **PhDr. Michael Romancov, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2023**

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27. 4. 2023

Michal Domkář

Reference

DOMKÁŘ, Michal. *Francie jako aktér v Arktidě*. Praha, 2023. 60 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie a mezinárodních vztahů. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Rozsah práce: 99 594 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Tato práce se zabývá současnou francouzskou arktickou politikou a jejím postupným vývojem. Stěžejním předpokladem práce je proces proměny arktického narativu, tedy způsobu obecného nahlížení na region. Zatímco dříve byla oblast vnímána jako prostor pro mezinárodní spolupráci, globální oteplování dramaticky změnilo povahu regionu. Změnily se tedy jak klíčové body arktické debaty a její účastníci, tak celkový narativ. Cílem této práce je zjistit, zda Francie reflektuje tuto proměnu arktického narativu a upravuje dle ní svoji vlastní politiku a pokud ano, jak. Francie o region jeví zájem již dlouho a její dlouholetá přítomnost v regionu z ní činí velmi důležitého aktéra. Výzkum byl proveden analýzou relevantních vládních dokumentů a prohlášení, která ze všech nejlépe ukazují oficiální přístup země. Výsledné zjištění potvrdilo proměnu arktické politiky, která časem mění svůj hlavní proklamovaný zájem. Důraz již není kladen na vědeckou činnost jako tomu bylo kdysi. Ačkoliv do svého přístupu stále více začleňuje bezpečnost a strategický význam regionu, vzhledem k aktuálnosti jevu nelze ještě s jistotou říci, že právě ta se stane ústředním tématem budoucí politiky, třebaže tomu popsaný trend napovídá.

Abstract

This bachelor's thesis deals with the modern French Arctic policy and its gradual evolution. A crucial prerequisite is the transformation of the Arctic narrative, that is how the region is generally seen. While it had been previously understood as a place for international cooperation, global warming has dramatically changed the region. Thus, both the key points of the Arctic debate and its participants and the overall narrative have changed. The goal of this thesis is to find out whether France reflects this change of the narrative and if so, how. France has shown interest in the region for a long time and its long-lasting presence makes it an important actor. The research has been done through the analysis of relevant government documents and proclamations which demonstrate the official country's approach the best. The resulting findings confirmed the transformation of Arctic policy, which changes its main proclaimed interest over time. The emphasis is no longer on scientific activity as it once was. Although it is increasingly incorporating security and the strategic importance of the region into its approach, given the recency of the phenomenon, it cannot yet be said with certainty that this will become the central focus of future policy, although the trend described suggests that it will.

Klíčová slova

Arktida, Francie, francouzská arktická politika, teorie politických narativů, Arktická rada, klimatická změna

Keywords

The Arctic, France, French Arctic policy, narrative policy framework, Arctic council, climate change

Title

France in the Arctic

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Michaelu Romancovi, Ph.D. za jeho cenné rady, ochotu a trpělivost. Dále bych chtěl poděkovat svojí rodině a nejbližším, kteří mi byli po celou dobu psaní práce oporou.

Obsah

ÚVOD	1
1. GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ REGIONU	3
2. AKTÉŘI V ARKTICKÉM REGIONU	6
2.1. STÁTNÍ AKTÉŘI	6
2.1.1. ARKTICKÉ STÁTY	6
2.1.2. NEARKTICKÉ STÁTY	12
2.1. NESTÁTNÍ AKTÉŘI	13
3. POLITICKÉ NARATIVY A JEJICH PROMĚNA	14
3.1. TEORIE POLITICKÝCH NARATIVŮ	14
3.2. ARKTICKÉ NARATIVY	15
4. FRANCIE A ARKTIDA	19
4.1. HISTORICKÝ VÝVOJ FRANCOUZSKÉ ARKTICKÉ POLITIKY	20
4.1.1. POČÁTKY MODERNÍHO VZTAHU MEZI FRANCIÍ A ARKTIDOU (20. ST. – 2008)	20
4.1.2. OD VÝZKUMU K POLITICE (2008 - 2013).....	22
4.1.3. SEKURITIZACE A EKONOMIZACE ARKTIDY (2014 - DODNES)24	
4.2. FRANCOUZSKÁ ARKTICKÁ POLITIKA PRISMATEM NARATIVŮ ...	32
4. LIMITY PRÁCE	35
ZÁVĚR	36
ZDROJE	40
PŘÍLOHY	46

Úvod

Arktida byla po většinu času regionem s výjimečnou povahou, kterému se zdánlivě vyhýbala pravidla a normy okolního světa. Unikátní jsou jak její geografické, tak socioekonomické a politické podmínky. Není proto divu, že i v rámci geopolitického prostoru se Arktida těší jedinečnému postavení. Konec Studené války s sebou přinesl nový pohled na region, který představoval příklad přechodu z konfliktní zóny na oblast přátelské spolupráce. S rostoucí naléhavostí otázky klimatické změny rostl význam Arktidy z hlediska vědeckého zkoumání a sledování přírodních jevů. Spojením těchto faktů se tak základem nastoleného arktického narativu stala vědecká spolupráce na mezinárodní úrovni, která se projevila vznikem řady místních organizací, zaměřených především na usnadnění koordinace a dialogu mezi jednotlivými aktéry.

Krajinná podoba regionu, určená především zamrzlým oceánem, se však s klimatickou změnou začala měnit a ubývající led odhalil řadu ekonomických příležitostí, doposud znemožněných nehostinností regionu. V první řadě to byla možnost těžby ropy a zemního plynu, jejichž rozsáhlá ložiska byla za Severním polárním kruhem objevena. Stejně jako v ostatních částech světa, i zde vzbudila jejich přítomnost pozornost u řady vnějších aktérů. Druhou příležitostí pak bylo spuštění lodního provozu na severských mořských cestách. Jejich otevření by mohlo znamenat výrazné přesměrování světového námořního obchodu a tato možnost proto znepokojila řadu států závislých na dosavadních trasách. Nejen tyto změny způsobily to, že se v arktickém regionu začaly angažovat státy zeměpisně vzdálené a doposud nezainteresované. Jejich aktivita, společně s posunem od vědeckosti směrem k ekonomice či strategickému významu oblasti, jsou na jednu stranu manifestací, na druhou pak důvodem proměny samotného arktického narativu.

Jedním z předních nearktických států, které v regionu sledují své cíle a demonstrují v něm svoji přítomnost, je Francie. Ta o Arktidu jeví zájem již dlouho a historicky v ní byla velmi aktivní, což umožnilo vytvoření pevné arktické identity a alespoň částečnou ucelenost konkrétního přístupu k oblasti. Právě Francouzská republika bude hlavním zkoumaným subjektem této práce. Přestože postrádá teritorium v oblasti, jedná se o bohatý a vlivný stát, jehož role je dosavadní literaturou poměrně zanedbávána. Zároveň se jedná o členský stát Evropské Unie a Organizace Severoatlantické smlouvy. Jako taková reprezentuje Francie nejen své vlastní zájmy, ale je i limitována a usměrňována výše zmíněným členstvím. Dalším motivem pro výběr Francie je doba její přítomnosti v regionu, která z ní dělá jeden mála nearktických států s působností dostatečně

dlouhou na smysluplné pozorování zkoumaného jevu. Přestože Francie soustředí svoji arktickou politiku zejména okolo vědecké činnosti, stejně jako ostatní státy začala zahrnovat i oblasti energetického průmyslu či bezpečnosti. Inkluze těchto témat slouží jako jeden z hlavních argumentů pro výše zmíněný jev a popis jejich začlenění je proto cílem této práce. Postupná proměna francouzské arktické strategie by měla reflektovat změny v chápání regionu, k nimž od počátku milénia dochází. Francie, jakožto pozorující stát při Arktické radě opakovaně artikulovala své zájmy a cíle, které v oblasti aktivně sleduje. Tím se z ní stal relevantní aktér, jehož chování lze chápat v kontextu okolního vývoje. Otázkou, kterou se tato práce zabývá, je tedy zda, případně jak, Francie reflektuje proměnu arktického narativu.

Práce usiluje o zodpovězení stanovené otázky skrze užití teorie politických narativů. Jejím základem jsou narativy, chápané jako široké hodnotové rámce, v jejichž rozsahu je utvářena a aplikována konkrétní politika. Jedním z jejích předpokladů je subjektivita prostor pro interpretaci. Právě díky rozdílnému vnímání Arktidy je teorie dobře aplikovatelná na danou problematiku a může tedy pomoci ve snaze o vysvětlení proměnlivého postavení regionu ve vztahu ke zbytku světa. Přestože se původně jedná o teorii jiných oborů sociálních věd, byla v posledních letech opakovaně testována a využita v oblasti mezinárodních vztahů i politikologie a lze ji tedy využít i pro zodpovězení výzkumné otázky této práce. Teorie je tedy aplikována na oficiální vládní dokumenty, které se regionu věnují. Skrze vytčení stěžejních bodů jednotlivých strategií a zpráv, stejně jako jejich porovnání napříč časem, lze stanovit, jakým narativem byl daný text ovlivněn a jaký naopak sám nastoluje. Výsledkem by tedy měl být kompletní popis postupného vývoje francouzské arktické politiky, a to s důrazem na její klíčové principy, cíle a zájmy. Jejich definice vede k pochopení proměny francouzského přístupu důsledkem proměny arktického narativu. Sledování konkrétních změn pak umožní stanovit, jakým směrem se strategie ubírá a jaký narativ má tedy nejsilnější formující vliv na danou politiku.

Oproti původní tezi práce, která si kladla za cíl pozorování jak politických dokumentů, tak reálných dopadů, se samotná práce soustředí téměř výhradně na publikované strategie a zprávy. Důvodem je fakt, že reálné projekty jsou vždy odůvodněny a zarámovány aktuální arktickou politikou a jejich analýza nemá větší vliv na teoretický přístup k oblasti, kterým se tato práce primárně zabývá. Dalším důvodem je poté aktuálnost zkoumané problematiky. Jak následující kapitoly ukážou, francouzská arktická politika zažila největší posun v posledních deseti letech a nelze tak očekávat, že nový narativ bude ihned reflektován fyzickými aktivitami či projekty.

Aktuálnost tématu je tedy jak jedním z důvodů pro sepsání této práce, tak jejím limitem. Další přínos tohoto textu pak, jak doufám, spočívá nejen v potvrzení obecného trendu, Francie a vývoj jejího přístupu k regionu zároveň může sloužit jako vzor pro další nearktické státy, které se o dění v Arktidě nově zajímají.

Dalším limitem práce jsou dostupné zdroje. Protože Francie není arktickým státem, v akademickém prostoru jí ve vztahu k této problematice není věnována přílišná pozornost. V českém jazyce jsou zdroje téměř neexistující, v jazyce anglickém jsou dostupné spíše komentáře a hodnocení některých dokumentů, novodobé komplexní analýzy však chybí. Četnost materiálů je pochopitelně největší ve francouzštině. Články popisující souhrnnou politiku a její vývoj ale pocházejí zejména z období po zveřejnění Národního plánu v roce 2016, které však vzhledem k dynamičnosti vývoje posledních pěti let nezachycují kompletně celý proces. Některé další dostupné texty se pak soustředí na konkrétní aspekty francouzské arktické aktivity, zejména její vědecké činnosti, nenabízí však žádnou komparaci mezi jednotlivými sférami. Při snaze o celkový popis francouzské arktické politiky a její evoluce tak neexistuje příliš prací, o které by bylo možné se opřít.

1. Geografické vymezení regionu

Arktida má jedny z nejsložitěji určitelných hranic, lze ji například chápat jako oceánskou plochu obklopenou kontinenty, ne však zcela. Beringovo, Norské, Grónské a Barentsovo moře spojují Severní ledový oceán se zbytkem světového oceánu. Pro její vymezení je potřeba stanovit nejen limity Severního ledového oceánu, ale také pozemní hranice na území arktických států. Samotní relevantní aktéři se neshodují na přesné definici regionu a političtí hráči zahrnují rozdílné oblasti a státy, pracovní skupiny a vědecké programy pak různé rozmezí své působnosti. Následující kapitola proto nabídne výčet těch nejvyužívanějších pohledů a konkrétně specifikuje oblast, kterou tato práce zkoumá.

Jako první se nabízí využití Severního polárního kruhu. Jedná se o rovnoběžku 66°30' severní šířky. Pomyslná kružnice protíná všechna ta nejjihnější místa severní polokoule, na kterých lze pozorovat jevy polární noci a půlnočního slunce. Jakožto čistě matematický, potažmo astronomický koncept, nemá Severní polární kruh téměř žádnou vazbu na reálné geopolitické rozložení regionu a při jeho využití by došlo například k vyřazení Islandské pevniny z arktické oblasti. Přesto však Evropská unie zvolila právě tuto přímkou pro své ohraničení regionu, jak uvedla

v roce 2012 (European Commission, 2012). Již v tomto prohlášení však unie upozorňuje na mnohost definic regionu a v pozdějších dokumentech tak hovoří spíše o konkrétních státech, respektive skupině států. Evropská komise zpravidla zahrnuje mezi "arktické státy" Kanadu, Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko, Spojené státy americké, Ruskou federaci a Island, jehož exkluzivní ekonomická zóna zasahuje až za polární kruh. Stejně jako následující navržené hranice čelí i Severní polární kruh problému neúplné stability. Poloha této kružnice je totiž ovlivněna pohyby zemské osy a v průběhu let se tedy pohybuje. Oproti další navrženým řešením se však jedná o relativně malé posuny, které se na reálném uplatnění téměř nijak neodráží. S odkazem na polární kruh se setkáváme v téměř všech definicích oblasti, přestože jednotliví aktéři jej využívají spíše jako orientační a přibližnou linii.

Ve snaze uchopit Arktidu jako environmentálně sjednocený celek byla využita dvojice přírodních hranic. Tou první je Arktická izoterma, součást široce uplatňovaného Köppena dělní podnebí. Ta propojuje všechny body, jejichž průměrná teplota dosahuje v nejteplejším měsíci v roce, červenci, hodnot nižších než deset stupňů Celsia. Tato izoterma se však zejména na pevnině nachází severněji od polárního kruhu a vylučuje tak rozsáhlou severní oblast Ruska či Kanady. Na druhou stranu však limity Arktidy posouvá i na jih a přidává k ní Beringovo moře, výraznou část Islandu a severního Atlantiku a Aleutské ostrovy. Velmi podobnou linii poté představuje hranice stromového (lesního) porostu, která se nachází zpravidla poblíž Arktické izotermy. Snaha o připojení vícera výše zmíněných přístupů vyústila například v sestavení oblasti působení Arktického programu pro monitoring a hodnocení (*Arctic monitoring and assessment programme*), která je jednou z předních vědeckých organizací Arktidy. Globální oteplování a další vědecká činnost jsou často jedním z argumentů pro angažovanost jednotlivých státních aktérů, kteří pak ve snaze obhájit svoji přítomnost v oblasti, pokud není zřejmá z jejich geografických podmínek, využívají nejen politické mapy. Vlády zejména Arktických států zároveň zakládají vlastní instituce, specializované na arktický výzkum. Spojené státy americké již v roce 1984 sestavily Komisi pro arktický výzkum (*Arctic Research Commission*). Ta svoji působnost omezuje na „*Veškerá území Spojených států i ostatních států položená severně od Severního polárního kruhu a území Spojených států na sever a západ od hranice tvořené řekami Porcupine, Yukon a Kuskokwim; včetně Severního ledového oceánu a Beaufortova, Beringova a Čukotského moře, společně s Aleutskými ostrovy.*” (United States Congress, 1984). K oblasti za polárním kruhem tedy přidává přilehlé Beringovo moře i s Aleutskými ostrovy. Francie se obdobně opírá o Francouzský polární

institut (*L'Institut polaire français*), jenž Arktidu definuje jako “*Region na severu zeměkoule, vně a v okolí Severního polárního kruhu, rovnoběžky 66°36'.*” Tímto vymezením se Paříž ztotožňuje s pohledem Evropské Unie, zatímco přímo upevňuje předpokládanou polohu polárního kruhu (Institut Polaire, b.r.). Přestože se jedná o definici znatelně volnější a méně konkrétní než u ostatních aktérů, vzhledem k francouzským motivům a vzdálenosti, je dostačující.¹

Ruská federace bývá označována za Arktického hegemona a není proto překvapením, že ruské chápání oblasti se liší od ostatních aktérů. Řada klíčových témat v rámci debaty o politicko-bezpečnostním vývoji v okolí Severního pólu se přímo týká Ruska, a to v čele s možností využití Severní (respektive Severovýchodní) mořské cesty². Obdobně velkou roli pak hraje možnost těžby nalezených nerostných surovin, tedy ropy a zemního plynu³. Ruská federace definuje nejen Arktidu jako samostatný region, navíc z něj konkrétně vyčleňuje vlastní Arktickou zónu Ruské federace (*Arctic zone of the Russian Federation, AZRF*). V popisu oblasti se překvapivě nenachází zmínka o Severním polárním kruhu, nýbrž o severním polárním regionu zeměkoule, čímž je lehce oslabena jeho konkrétnost. Jedná se o severní okraje Eurasie a Severní Ameriky, s výjimkou centrálních a jižních částí Labradorského poloostrova, společně s většinou Grónska. Zároveň oblast zahrnuje vody Severního ledového oceánu a přilehlých částí Atlantiku i Pacifiku. Výslovně je poté vyřazeno jihovýchodní Norské moře (Russia Maritime Studies Institute, Davis a Ryan, 2020). Zatímco tyto limity Rusko aplikuje v rámci globální politiky, AZRF je pojmem vnitrostátním. Přesto jeho vývoj výstižně reflektuje dlouhodobý trend rozšiřování arktické oblasti. Jedná se o skupinu územně správních celků na severu Ruské federace, která původně zahrnovala pouze přímořské oblasti. V roce 2014 však prezident Vladimir Putin podepsal dekret rozšiřující AZRF hluboko do vnitrozemí, jižně od Severního polárního kruhu a do ruské arktické politiky tak zařadil zcela nové územně správní celky (Galimullin a Matveenko, 2019).

Aby byla zajištěna koherence práce je nyní potřeba vybrat jednotnou definici, v jejímž rozsahu bude francouzská politika sledována. Pro tyto potřeby se za nejlepší jeví využití samotného francouzského přístupu. Zaprvé se odvíjí od polohy Severního polárního kruhu, který hraje roli téměř ve všech zmíněných paradigmatech a reflektuje tak částečný konsensus důležitých hráčů v Arktidě. Zároveň je navržena oblast jednou z nejmenších možných a práce tak nepodléhá fenoménu rozšiřování Arktidy. Finálním a hlavním důvodem pro výběr této definice je předpoklad,

¹ Viz. příloha 1)

² Viz. příloha 2)

³ Viz. příloha 3)

že toto chápání je základním rámcem francouzské arktické politiky, tudíž bude zajištěna soudržnost mezi geografickým vymezením této práce a zkoumané politiky.

2. Aktéři v arktickém regionu

S problematikou definování zkoumané oblasti je úzce spojena otázka zastoupení a aktivity na jejím území. Kdo má právo ovlivňovat vývoj dění za severním polárním kruhem, jakých prostředků zde lze využít a v neposlední řadě – patří Arktida někomu, pokud ano, komu? Tato kapitola se pokusí o výčet všech relevantních hráčů, stejně jako o krátký popis stěžejních bodů jejich politik a strategií, na základě kterého lze alespoň částečně pochopit kontext, v jakém Francie utváří svoji arktickou agendu.

2.1. Státní aktéři

2.1.1. Arktické státy

První skupinou hráčů jsou pochopitelně ty státy, jejichž teritoria zasahují do arktické oblasti. Při výčtu se lze opět obrátit například na přístup Evropské Unie, která jmenuje osm arktických států. V oficiálních prohlášeních a dokumentech je zpravidla kladen důraz na několik oblastí, jež zasahují arktickou politiku, přičemž mezi ty hlavní patří klima, rozvoj, ekonomika a bezpečnost.

Přestože se Arktida jeví jako dlouhodobě neobyvatelná oblast, na jejích periferiích se i tak lze setkat s permanentním osídlením. Domorodé obyvatelstvo často čelí mnoha hrozbám, v některých případech i těm existenciálním. S klimatickou změnou je ohrožen zejména tradiční způsob života četné skupiny obyvatel, která je nucena se obrátit na vlády příslušných států. V případě Finska a Kanady se snaha o ochranu a asistenci původnímu obyvatelstvu jeví jako jeden z ústředních motivů jejich arktické politiky. V roce 2019 **kanadská vláda** zveřejnila své plány v rámci arktické politiky. Konkrétně dokument popsal osm cílů, z nichž se na původní obyvatelstvo, v tomto případě Prvním národům, Inuitům a Métisům, soustředilo pět z nich. První čtyři se věnují sociální podpoře domorodých obyvatel, vybudování silných ekonomik a komunit a jejich následné integraci do celostátního systému. Pátým cílem je zlepšení vzdělávacího systému, úzce propojené s větší politickou participací a chápáním. I zbylé tři cíle se alespoň částečně

odvolávají a berou v potaz problematiku původních obyvatel. V Kanadském plánu samozřejmě nechybí závazek na ochranu klimatu a snahu o zpomalení globálního oteplování, zejména s důrazem na své nejsevernější území, které jeho dopady pociťují nejvíce. Další oblast kanadské politiky se poté týká udržení stability regionu, vyplývající z jeho dosavadního postavení, jakožto klidného prostoru pro spolupráci. Zdánlivě protichůdným bodem je tedy poslední, osmý, zabývající se bezpečností v regionu, navrhuující posílení přítomných armádních a policejních složek, stejně jako navýšení jejich počtu. Kanadská vláda se přímo v dokumentu odvolává na potřebu zajištění bezpečnosti a dostatečné infrastruktury pro využití Severozápadní mořské cesty, kopírující Kanadské severní břehy (Government of Canada, 2019).⁴ **Finská vláda** uvádí podobné priority. Ačkoliv je Laponsko, které Finská vláda proklamuje za většinu svého arktického území, domovem pro zhruba tři procenta finské populace, tvoří zároveň přibližně třicet procent územní rozlohy celé země. V oficiální strategii chybí větší zmínka a zajištění bezpečnosti. Přestože byla zveřejněna v roce 2021, obsahem nijak nereflexuje nový pohled na Arktidu, který lze vidět v obdobných strategiích například zbytku skandinávských zemí a zajištění stability a rozvoje je tak centrálním bodem finské arktické politiky (Finnish Government, 2021).

Švédský přístup byl až donedávna téměř totožný. V plánu arktické politiky z roku 2011 lze nalézt pouze krátkou zmínku o otázce bezpečnosti a případné obrany, která však není konkrétním bodem, nýbrž pouhým potvrzením nutnosti vzájemné spolupráce mezi jednotlivými státy, zejména pak USA a Ruskem. Hlavními dimenzemi celého plánu se tak staly environmentální a sociální (Government Offices of Sweden, 2011). O devět let později však došlo k revizi švédské strategie, přičemž byla téměř polovina dokumentu věnována právě otázce bezpečnosti. Velký důraz je aktuálně kladen na širokou spolupráci, pro níž je momentálně velkou překážkou nevyřešená situace vytyčení hranic v rámci Arktidy. Přestože Švédsko samo si nemůže dělat žádný nárok na vody ani dno Severního ledového oceánu, upozorňuje na potřebu finálního rozdělení mezi pěticí pobřežních států. Jejich proklamovaná území i ekonomické zóny se totiž stále na mnoha územích prolínají a státy nejsou schopny kompromisu. Tato situace prakticky brání bezproblémové a efektivní kooperaci, která má navíc dle dokumentu zahrnovat nejen arktické státy a nadnárodní fóra, zároveň i státy zdánlivě vzdálené, které se snaží v oblasti prosadit své zájmy. Švédsko se silně opírá o roli Evropské Unie, zejména pak zapojení Německa, Polska a Francie, pozorovatelů v řadě regionálních organizací. Mimo mírovou spolupráci je však součástí strategie také otázka

⁴ Viz. příloha 2)

bezpečnosti. Jak uvádí švédská vláda, k začlenění došlo z důvodu rostoucí soutěživosti mezi státy, která je ještě silněji podpořena klimatickou změnou. V reakci na to Stockholm vyzývá ke sjednocenému postupu především evropských států, potažmo spojenců na druhé straně Atlantiku. Proklamovaným cílem je zachování Arktidy jako mírového prostoru díky respektu k mezinárodně uznávaným právním předpisům. Speciální důraz je poté kladen na dodržení Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu (*United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS*), která je jedním z nejdůležitějších právních zdrojů pro řízení vztahů na severním pólu. Největším problémem pro její uplatnění je však absence ratifikace Spojenými státy, které jsou jediným státem arktické osmičky, které tento princip neuznávají. Švédska obranná komise zároveň upozorňuje na zanedbání arktické oblasti v rámci národní obranné strategie a vybízí proto vládu k řadě kroků, které by tuto chybu měly napravit. Ačkoliv se dokument zavazuje k posílení armádních složek, i v oblasti bezpečnosti chce navázat na již existující formáty pro kooperace a docílit nového období stability a rozvoje (Government Offices of Sweden, 2020).

Norské a Dánské království mají k Arktidě o něco blíže než jejich skandinávští sousedé. Přístup k oceánu, ať již z vlastního území či z ostrovů, jež jsou součástí obou státních celků, je řadí mezi užší skupinu pobřežních arktických států. I to se odráží na podobě jednotlivých strategií, neboť vlády obou států zahrnuly otázku bezpečnosti pod svoji agendu dříve než zbytek Evropy. **Norská** vláda již v první dekádě milénia zdůraznila rostoucí napětí v oblasti Barentova moře. Spolupráce s Ruskem je dle dokumentu důležitým procesem, navazujícím již na tradici relativně klidného soužití během Studené války. Ruská federace je v dokumentu chápána jako demokratizující se stát s rapidně se rozvíjející ekonomikou, což je navíc k jeho blízkosti silnou motivací pro budování dobrých susedských vťahů. Přesto již tehdy Norsko usilovalo o presenci své armády na severním území, cílenou primárně na sběr dat a monitoring ruských aktivit. Tato činnost měla sloužit k efektivnímu a přesnějšimu rozhodování v Oslu, neboť další kroky Moskvy byly stále neznámé. Norský přístup v tomto období lze nejjednodušeji popsat jako opatrný a pragmatický (Norwegian ministry of Foreign Affairs, 2006). Z původní strategie převzala řadu bodů i nová revidovaná arktická politika z roku 2021, na první pohled však došlo ke změně rétoriky. Optimistický obraz Ruska, jako klidného a demokratického suseda, byl opuštěn a následkem Ruské agrese na Ukrajině v roce 2014 došlo k přerušení řady úmluv mezi státy a navýšení napětí a nejistoty v regionu. Z dříve proklamované dlouhé Norsko-ruské spolupráce dokument přechází na politiku „odstrašení a ujištění“. Pořízení nových ponorek a stíhaček, stejně jako úzká armádní koordinace

s okolními státy, jsou přímou reakcí na “ruskou militantní modernizaci a aktivitu”. Hlavní linií zahraniční je NATO, EU a Severská obranná spolupráce (*Nordic Defence Cooperation*, NORDEF), uzavřená mezi evropskými severskými státy v roce 2009 (Norwegian ministry of Foreign Affairs, 2021). V případě **Dánska** je základním dokumentem arktické politiky Arktická strategie mezi lety 2011 až 2020. Přestože její platnost již vypršela, nová verze stále zveřejněna nebyla. Podmínky neumožnily setkání se zástupci Grónska a Faerských ostrovů, což jsou dvě arktická autonomní území. Podobně jako Norsko, dánská vláda zdůraznila nutnost projekce vlastní suverenity v oblasti, protože očekávala rostoucí aktivitu spojenou s konflikty a spory. Bezpečnostní politika se soustředila zejména na strukturální změny v rámci armády. V roce 2012 došlo ke spojení Grónských a Faerských jednotek pod Společným arktickým velením⁵, což mělo vést k ucelení aktivity v severních oblastech království. Dalšími kroky bylo provedení řady komplexních analýz, týkajících se aktuálního stavu dánské armády či environmentálních a obchodních aktivit a vyčlenění jednotek schopných případně rychle reagovat na vývoj v oblasti. Současný přístup lze alespoň přibližně odhadnout z Dánské zahraničí a bezpečnostní strategie z roku 2022, kde je oblast Arktidy zmiňována v souvislosti s otázkou ochrany životního prostředí i obrany. Dánská vláda zřetelně upozorňuje nejen na nárůst vojenské aktivity v regionu jako takové, ale i na další eskalaci způsobenou zbrojením jednotlivých států. Kýženým cílem by dle strategie měla být větší transparentnost a důvěra. I za tímto účelem bylo rozhodnuto o vyčlenění 1.5 miliardy dánských korun, v přepočtu přes 200 milionů amerických dolarů v podobě Arktického balíčku. Přesto se však Kodaň chce vyhnout přílišnému optimismu a naivitě, proto se opakovaně odvolává na roli NATO a upozorňuje, že část financí bude investována do vlastních vojenských aktivit (Ministry of Foreign Affairs of Denmark, 2022).

Island byl označen svým ministrem zahraničí Gudlaugurem Thórem Thórdarsonem za jediný čistě arktický stát. Z této pozice se dá očekávat zvýšená pozornost a důraz na dění v oblasti, které v případě ostrova může představovat existenciální hrozbu. První cílenou strategii zveřejnil Althing, islandský parlament, v roce 2011, a v úvodu specifikuje, že text je přímou reakcí především na probíhající klimatickou změnu ale také na zvýšený zájem o arktické zásoby zemního plynu a ropy. Při bližší analýze konkrétních doporučení se však ochrana životního prostředí (ani regulace průmyslu) nejeví jako prioritní body, tato pozice je namísto toho obsazena otázkou spolupráce a rozvoje. Z dvanácti bodů se pouze jeden soustředí na environmentální politiku, a to

⁵ Přeloženo z Joint Arctic Command.

pouze velmi obecně a povrchově. Většina navržených opatření vyzývá zejména k posilování mezinárodní spolupráce na základě již ustanovených prostředků, jmenovitě Arktické rady a UNCLOS. Výsledkem má být stabilizace regionu, podpora obchodu a upevnění vztahů mezi jednotlivými aktéry. V reflexi tehdejšího vývoje pak Island usiluje o civilní sekuritizaci regionu v takové podobě, aby došlo k zajištění bezpečnosti bez militarizace. V tomto ohledu klade Reykjavík důraz na bilaterální dohody a koordinované monitorovací aktivity (Althingi, 2011). K revizi dokumentu došlo po deseti letech. Ve světle rostoucího zájmu o region rozpracoval Althing předešlou strategii do konkrétnějších bodů a definoval tak koherentní politiku, v jejímž jádru tentokrát leží kromě potřeby spolupráce také problematika ekologické krize. Island v řadě aspektů navazuje na předešlý text, aby zajistil potřebnou kontinuitu v oblasti kooperace. Proklamovaným účelem je posílení demokratických principů a vytvoření prostředí vhodného pro mírové řešení sporů. Z tohoto hlediska je důležitá role, do které se ostrovní stát snaží prosadit. Oproti ostatním zemím se staví do poněkud distancované pozice a k aktivitě nearktických států přistupuje jako k příležitosti, nikoliv hrozbě. Přestože zdůrazňuje nutnost prevence konfliktů či střetů zájmů v regionu, opakovaně cílí k nulové militarizaci Arktidy. Dokument z roku 2021 zároveň nabízí relativně detailní přístup k ochraně životního prostředí. (Ministry for Foreign Affairs of Iceland, 2021). Posledními dvěma aktéry tohoto výčtu jsou dvě, v otázkách mezinárodní politiky často protichůdné, mocnosti – Spojené státy americké a Ruská federace.

Pro USA hraje Arktida důležitou strategickou roli, která ale v minulosti nebyla vždy patřičně reflektována americkými lidry. K naplnění jejího potenciálu došlo zejména během Studené války, kdy Arktida představovala potenciální třetí plochu mezi soupeřícími velmocemi. Zatímco se většina dokumentů zveřejněných v průběhu 20. století zabývala výzkumem a vědeckými příležitostmi, od počátku nového století lze pozorovat posun v zájmech USA. V roce 2009 Bushova administrativa otevřeně vztáhla otázku bezpečnosti regionu k samotné bezpečnosti celé země, čímž výrazně proměnila pohled na Arktidu jako takovou. Z doposud klidného sektoru se vyvinula další hranice amerického vlivu, kterou bylo potřeba chránit. V severských vodách viděl Bush mimo jiné prostor pro posílení raketové obrany a politiky odstrašení. Dalším důležitým bodem byla snaha o vyřešení mezinárodních územních sporů, způsobených překrývajícími se nároky na dna a vody kontinentálních šelfů. Jak dokument opakovaně navrhoval, nejpřímějším řešením by byla ratifikace UNCLOS a dodržení pravidel uvedených v úmluvě. Právě nepřijetí UNCLOS Spojenými státy americkými je často chápáno jako jedna z hlavních překážek pro

ukončení politických střetů v Arktidě (White House Office, 2009). Proměna narativu byla umocněna následujícími dokumenty, které se již netýkaly výzkumu či životního prostředí, ale obrany a strategických cílů v regionu. Mezi tyto dokumenty lze zařadit zprávu Ministerstva obrany či strategii vojenského letectva. Kompletní revizi arktické politiky zveřejnily USA v roce 2022, jak je z textu patrné, částečně v reakci na ruskou agresi na Ukrajině. Bidenova administrativa stanovuje čtyři pilíře přístupu k Arktidě, přičemž bezpečnostní politika je pilířem prvním. Navrhované kroky zahrnují rozšíření flotily ledoborců, společná vojenská cvičení koordinovaná se spojenci v oblasti a modernizaci Severoamerického velitelství protivzdušné obrany. Stejně jako ve čtvrtém pilíři, týkajícím se mezinárodní spolupráce, jsou návrhy často vztaženy k ruské hostilitě a neochotě diplomatického řešení sporů. Mezivládní spolupráce v Arktidě je v tomto ohledu označena za nemožnou. Z původního vědeckého zaměření v této strategii nezůstal téměř žádný artikulovaný cíl, s výjimkou úsilí o ochranu životního prostředí. Mimo ni americká vláda navrhuje udržitelný a šetrný rozvoj aljašské infrastruktury, která by mohla být v budoucnu využita pro otevření nové obchodní cesty – Severozápadního průjezdu (White House Office, 2022).

Na rozdíl od některých zmíněných států, pro **Ruskou federaci** je Arktida integrální součástí jejího území. Novodobá arktická politika byla zveřejněna v roce 2008 v podobě strohého výčtu cílů a plánů, zahrnujících všechny již nastíněné oblasti. Důraz byl kladen převážně na rozvoj a ekonomické příležitosti, nejlépe reprezentované možností využití Severní mořské cesty. Otázka byla vztažena také na území, Moskvou chápána jako arktická, jejichž infrastruktura a nabízená životní úroveň strádala oproti ostatním částem federace. Na poli mezinárodní politiky Rusko těžko nacházelo v Arktidě spojence a otázka mezinárodní spolupráce byla v dokumentu silně poddimenzovaná a pozornost byla věnována spíše militarizaci regionu. Oproti zbytku arktické osmičky, Rusko v regionu jednalo samo a bez konzultace s možnými partnery. Mezi vhodné kroky dokument zařadil sestavení speciálních jednotek, optimalizaci hraničních kontrol a zvýšení bezpečnosti ruského pobřeží (Russian Government, 2008). Nová strategie, zveřejněná v roce 2020, se v máločem odklání od původních záměrů. Otázka bezpečnosti je oproti předešlému dokumentu vystupňována výše a hrozba konfliktu se jeví jako reálnější. Argumenty pro militarizaci a sekuritizaci Arktidy jsou přítomnost vojsk ostatních států v Arktidě a údajná nedostatečnost definování právního rámce, kterým by se region řídil. Druhý argument zjevně odkazuje na neschopnost delimitace jednotlivých území a neochotu kompromisu ohledně suverenity nad Severní mořskou cestou. Suverenita a teritoriální integrita leží v jádru Ruskem proklamované

defenzivní politiky. Suverenitu vztahuje Moskva také k otázce těžby nerostných surovin a ostatních zdrojů, kterou chápe jako klíčovou pro budoucí rozvoj země. V případě Ruska je šetrnost k životnímu prostředí chápána jako interní záležitost a je v dokumentu stavěna na důležitou pozici, prioritou však přesto zůstává ekonomický růst a jeho případná obrana (Russia Maritime Studies Institute, Davis a Ryan, 2020).

Přestože výše zmíněné osmero zemí drží prioritní postavení v oblasti, jak samy reflektují, prostor se postupně otevírá i pro další státy – ty, které s Arktidou na první pohled nemají nic společného.

2.1.2. Nearktické státy

Snaží-li se nearktický stát zasáhnout do dění v regionu, velmi často využívanou cestou je získání statusu pozorovatele při Arktické radě. Kritéria, jak jsou stanovena v jednacím řádu organizace, zahrnují přijetí suverenity arktických států, finanční a politickou podporu stanoveným cílům organizace či uznání existujícího právního rámce. Přestože se pozorovatelské státy nepodílí na samotném rozhodovacím procesu, jejich konzultativní role zůstává důležitou součástí fungování Arktické rady (Arctic Council, 1998).

V současnosti dosáhlo na status třináct států, sedm evropských a šest asijských. Zatímco většina z nich svůj zájem opodstatňuje historickou blízkostí k regionu (myšlena zejména tradice polárních expedic), je zřejmé, že budoucí příležitosti a možnosti jsou klíčovým zájmem všech pozorovatelských zemí. S odkazem na UNCLOS či Špicberskou dohodu, která ačkoliv přiznala suverenitu nad tímto souostrovím Norsku, zavádí demilitarizaci a přístup k nerostnému bohatství pro státy, jež ji podepsaly, se signatáři těchto úmluv frekventovaně odvolávají na možnost spolupráce s relevantními státy při těžbě nerostných materiálů či rybolovu. Z řad asijských pozorovatelů je čínská strategie brána za nejasertivnější, což je přímým důsledkem návrhu takzvané Polární hedvábné stezky, tedy arktické obdoby historické obchodní trasy, propojující Čínu s Evropou. Projekt, spočívající v otevření Severní mořské cesty, jde ruku v ruce s čínskou iniciativou Nové hedvábné stezky a s obecným zájmem o rozšíření vlastní sféry moci. Čína se sama označuje za „stát blízký Arktidě“ a zatímco Indie či Japonsko soustředí svoji přítomnost na vědeckou aktivitu a výzkum, řada komentátorů upozorňuje na fakt, že pro Peking je cílem přítomnost samotná, následovaná ekonomickým vlivem (The Headquarters for Ocean Policy, 2015; Ministry of Earth Sciences 2022; Pelaudeix, 2018). Důležitost a dopad, jaký má výše popsany přístup na

Arktickou radu a princip demilitarizované a mírové oblasti, shrnul Nizozemský institut pro mezinárodní vztahy. S odkazem na slova Mikea Pompea, spojuje ruskou a čínskou politiku s nutností úpravy chápání Arktidy a fungování Arktické rady. Dokument vyzývá členy rady k reakci na proměnu arktického narativu, zvýšenou soutěživost a inkluzi nových aktérů v Arktidě (Dams a van Schaik, 2019). Evropské pozorovatelské státy se přiklánějí k pasivnějšímu pohledu na Arktidu s důrazem na vědu a klimatickou otázku. Ani pozorovatelské státy však neopomíjejí dění v oblasti a ve svých strategiích reflektují probíhající sekuritizaci a militarizaci Arktidy. Spojené království se zavazuje k uzavření nových a posílení starých obranných paktů, Nizozemsko vyzývá NATO k aktivnějšímu zapojení jako obranu vůči zejména čínskému vlivu. (Polar Regions Department, 2018; Ministry of Foreign Affairs, 2021). Obecně z dokumentů vyplývá, že přestože pozorovatelské státy respektují svrchovanost arktické osmy, usilují o navýšení vlastních pravomocí a posílení svého vlivu. Jak bylo již demonstrováno na strategiích arktických států, i tento nátlak se intenzivně odrazil na bezpečnostní a ekonomické situaci v oblasti a nadále ji tak posouvá směrem k pomyslnému středu geopolitické arény.

2.1. Nestátní aktéři

Mimo státy se v Arktidě angažuje řada nestátních subjektů, mezi něž patří mezinárodní a nadnárodní organizace, asociace sdružující domorodé obyvatelstvo či vědecké skupiny.

Zdaleka nejdůležitější organizací je Arktická rada. Častokrát skloňována v předešlých kapitolách, Arktická rada je základním fórem pro komunikaci a řízení aktivit v oblasti. Organizace samotná příliš pravomocí nemá, její primární rolí je dle Ottawské deklarace vytvoření prostoru pro prosazování kooperace, koordinace a interakce mezi nejen arktickými státy. Za hlavní cíle jsou pokládány ochrana životního prostředí a původního obyvatelstva (Arctic Council, 1996). Pro efektivní naplnění tohoto plánu se součástí stálých členů stala Inuitská cirkumpolární rada a Saamská rada. Obě organizace slouží především k agregaci a následné artikulaci problémů, stejně tak k případné asistenci s monitoringem obyvatel v Arktidě. Pozorovatelský status získala řada výzkumných skupin, dílčí programy Spojených národů a aktuálně o něj usiluje i Evropská Unie. Začlenění mezivládních či nadnárodních subjektů zprostředkovává větší suverenitu Arktické rady a upevňuje její pozici jakožto vedoucího aktéra v regionu.

Zcela mimo Arktickou radu poté stojí NATO, které se kvůli své zóně zájmu a členskými státním spadajícím pod arktický region plně zapojuje do dění v oblasti. Z plánu organizace, zveřejněného v roce 2017 a zaměřeného specificky na Arktidu, vyplývá jasná nutnost zpozornění a reflexe proměny jejího

charakteru. NATO očekávatelně zdůrazňuje asertivitu (a agresi) ze strany Ruska a Číny, kvůli které musí dojít k přizpůsobení náhledu na oblast. Kulminací tohoto snažení by mělo být vytvoření speciální skupiny, zabývající se konkrétně Arktidou a umožňující prohloubení spolupráce (Connolly, 2017).

3. Politické narativy a jejich proměna

Jak předešlá kapitola nastínila, téměř všichni hráči změnili svoji strategii a přístup k Arktidě. Široký posun od mírové spolupráce, zaměřené na výzkum a klimatickou otázku, směrem k problematice bezpečnosti a militarizace oblasti je třeba chápat nejen jako reakci na výše uvedené podněty, nýbrž jako obecnou proměnu uvažování o regionu. Oran R. Young v roce 2021 popsal proces jako proměnu narativů, chápaných jako širokosáhlých rámců, které silně ovlivňují arktické geopolitické postavení (Young, 2021). Tato práce staví zejména na tomto pohledu a skrze Narrative policy framework, tedy teorii politických narativů, analyzuje proměnu v případě francouzské arktické aktivity.

3.1. Teorie politických narativů

Koncept narativů a jejich vlivu v politice prosadili Michael D. Jones a Mark K. McBeth vytvořením teorie Narrative Policy Framework (NPF). Jak název napovídá, stěžejním bodem teorie jsou narativy, které lze popsat jako systém hodnot, příběhů a rozdílných vnímání či interpretací, který je aplikován na konkrétní politickou debatu či region a jejichž prostřednictvím lze konstruovat povahu regionu, legitimizovat politická rozhodnutí a formulovat zahraniční politiku. Narativy byly již využity v ostatních sociálních vědách a jejich definice v rámci politiky je proto spojena s přebíráním řady aspektů z blízkých oborů. Každý jednotlivý narativ má konkrétně definovanou strukturu, skládající se z několika klíčových součástí – kontextu, zápletky, tedy základního příběhu, hráčů a poučení, které lze chápat jako vyústění celého narativu. Obsahem narativu jsou poté hodnoty, přesvědčení a strategie.

NPF vychází z poststrukturalistického odmítnutí individuální racionality. Předpoklad, že politika není výsledkem rozhodnutí racionálních aktérů, kteří svá rozhodnutí opírají výhradně o fakta a data, je jejím důležitým faktorem. Ideologie, vlastní politické přesvědčení, společenské normy nebo širší společenský kontext téměř vždy omezují racionální lídry. Obdobně stojí teorie na základním předpokladu konstruktivismu, tedy že politická realita je utvářena vnímáním a interpretacemi jednotlivých aktérů, kteří mohou událostem a předmětům přikládat rozdílný

význam a mohou na ně tak reagovat zcela odlišně. Současně je s NPF spojena snaha o její empirické zkoumání a testovatelnost v konkrétních případech. Přijetím těchto faktorů se v politice, respektive v mezinárodních vztazích, otevírá prostor subjektivitě a jak NPF tvrdí, narativům (Jones a McBeth, 2010). Přestože autoři ve své práci teorii aplikují na policy-making na úrovni vnitrostátních debat, pozdější práce již usilují o její uplatnění i v mezinárodních vztazích. V akademické literatuře je teorie opakovaně zmiňována ve spojení s Válkou proti terorismu, v současnosti pak začíná být testována v případě války na Ukrajině.

3.2. Arktické narativy

V případě Arktidy lze narativy aplikovat na dvou úrovních. Tou první jsou narativy jednotlivých států, tedy zájmy, které individuální země artikuluje a kterými se řídí. Právě skrze narativy lze snadno porovnávat již zmíněné strategie a plány, které reflektují podobné, přesto však rozdílné náhledy na oblast (Allan, 2020). Skrze podobnosti a díky paralelním proměnám jednotlivých strategií je však možné pozorovat širší narativ – takový, který Arktidu vnímá jako prostor, uvnitř kterého se střídají aktéři, cíle i způsoby, jak jich dosáhnout. Přístupy jednotlivých států se v tomto kontextu stávají pouhými dílčími součástmi ovlivňujícími, jak k Arktidě přistupuje zbytek světa a jaká je její role v geopolitické aréně. Právě postupnou, stále probíhající a dynamickou, změnou tohoto narativu se zabývá další kapitola, zejména je to však tento proces, jehož vliv na francouzskou politiku zkoumá zbytek této práce.

Pro Youngovu práci jsou počátečním bodem analýzy poslední roky Studené války. Pro kontext této práce je však dle mého třeba alespoň stručně popsat situaci v Arktidě již během tohoto sporu. Zatímco Arktida zůstávala dlouhá staletí na okraji zájmů většiny velmocí, soupeření USA a Sovětského Svazu z ní učinilo relativně bezprostřední třetí plochu mezi oběma rivaly. Na arktické pole přenesly obě velmoci své soutěžení v řadě odvětví. Hrozba případného útoku motivovala k rozmístění vojenských základen, například Thule v Grónsku. Mimo síť radarů a pozorovacích stanic se v Arktidě zároveň otevřela možnost umístění jaderných zbraní, demonstrována neúspěšným americkým projektem Iceworm, spočívajícím ve snaze vybudovat komplexní síť odpalovacích ploch pro rakety s jadernými hlavicemi a příslušné infrastruktury na Grónském území. Jak pro NATO, tak pro Varšavskou smlouvu představovala Arktida klíčové bitevní pole Studené války (Weiss, 2001).⁶ Sověti například do oblasti v okolí Kolského

⁶ Viz. příloha 4)

poloostrova soustředili svoji ponorkovou flotilu, která měla zaručit bezpečí arktickým odpalovacím plochám a základnám, ležícím na severním pobřeží dnešního Ruska (Sullivan, 1979). Narativ, který tato doba vytvořila lze pojmenovat bezpečnostně-strategickým. Arktida tvořila nedílnou součást geopolitické reality druhé poloviny dvacátého století a ani její nehostinnost ji neochránila před militarizací a závodech ve zbrojení. Nutno podotknout, že soutěživost obou velmocí se dotkla i průmyslového odvětví, přestože v porovnání s výše zmíněnými faktory o poznání méně. Průzkumy v oblasti odhalily velké množství nerostných surovin, zejména ropy a zemního plynu, jejichž přítomnost představovala výjimečnou ekonomickou příležitost a které zejména dnes sehrávají významnou roli v utváření arktického politického narativu.

Zlomovým bodem, který de facto ukončil bezpečnostně-strategický narativ, byl Gorbačovův proslov v roce 1987. Specificita severního pólu umožnila kýženou deeskalaci konfliktu, aniž by s sebou nesla příliš následků v okolních regionech. Oblast se stala pomyslným experimentem americko-sovětského usmíření. S odvoláním na summit v Reykjavíku vůdce Sovětského svazu vyzval k denuklearizaci severní Evropy, demilitarizaci v oblasti či vyčlenění vod, ve kterých by se neměla pohybovat vojenská plavidla. Nejvyšším cílem navržených kroků a opatření bylo uklidnění konfrontace mezi velmocemi a vytvoření zóny míru a kooperace, která by mohla být příkladem i pro ostatní regiony. Murmanská iniciativa, jak bývá Gorbačovova arktická politika nazývána, zcela proměnila arktický narativ. Důraz byl v proslovu kladen zejména na ekonomickou spolupráci a příležitosti. Možnost hospodářského využití Arktidy spočívala především v otázce průmyslového rozvoje spojeného s těžbou nalezených surovin a případného přesměrování světového obchodu skrze Severní mořskou cestu.

„Podle stávajících údajů jsou tamní zásoby takových energetických zdrojů, jako je ropa a zemní plyn, skutečně neomezené. Jejich těžba je však spojena s nesmírnými obtížemi a nutností vytvořit unikátní technická zařízení, která by byla schopna odolat polárním žívlům. Bylo by rozumnější spojit úsilí v tomto úsilí, což by snížilo materiální i jiné výdaje. Máme zájem vyzvat například Kanadu a Norsko, aby vytvořily smíšené firmy a podniky pro rozvoj ložisek ropy a zemního plynu v šelfu našich severních moří....Za šesté, nejkratší námořní cesta z Evropy na Dálný východ a do Tichého oceánu vede přes Arktidu. Domnívám se, že v závislosti na pokroku v normalizaci mezinárodních vztahů bychom mohli otevřít severní mořskou cestu pro zahraniční lodě, přičemž bychom sami poskytovali služby ledoborců.“
(Gorbačov,1987)

Narativ, který byl s koncem Studené války etablován byl však postaven na jiné části proslovu, ve které SSSR upozorňuje na nutnost ochrany nejen arktické flóry a fauny. Tou dobou

již relativně dobře popsany jev klimatické krize vytvořil dle Gorbačova prostor pro kooperaci prostřednictvím rozšíření existujících opatření a nastolen koordinovaný systém monitoringu.

„Za páté přikládáme zvláštní význam spolupráci severních zemí v oblasti ochrany životního prostředí. Naléhavost této spolupráce je zřejmá. Bylo by dobré rozšířit společná opatření na ochranu mořského prostředí Baltského moře, která nyní provádí komise sedmi námořních států, na celou oceánskou a mořskou hladinu severní části zeměkoule.“
(Gorbačov,1987)

Přestože proslov zdaleka nelze vnímat jako jediný zdroj, který formoval narativ devadesátých let, jeho obšírnost a inkluze řady problematik demonstruje témata, která se do nového postavení Arktidy promítnula. Ochrana klimatu a vědecká spolupráce se staly charakteristickými pro toto období. Za jejich manifestaci lze považovat například Arktickou strategii pro ochranu klimatu (*Arctic Environmental Protection Strategy*), Severní fórum (*Northern Forum*) či Mezinárodní arktickou vědeckou radu (*International Arctic Science Committee*). Všechny iniciativy zaměřily svoji pozornost na environmentální situaci v oblasti, zároveň byly ale sférou spolupráce donedávna zneprátelených stran. Pod záštitou těchto organizací se Arktida proměnila v mírový region, jehož povahu v této době nejlépe reprezentuje status společného dědictví lidstva. Systém iniciativ a úmluv vytvořil obsáhlé multilaterální fórum za cílem usnadnění komunikace mezi arktickými státy. Protože členské státy jednotlivým organizacím delegovaly naprosté minimum svých pravomocí, konzultativní či koordinační role výrazně převažovaly nad ostatními. Boj o moc a strategickou výhodu byl nahrazen společným vědeckým úsilím. Jako kulminaci tohoto posunu lze označit podepsání Ottawské deklarace, základního dokumentu Arktické rady. Hluboce propojený systém institucí začal pravidelně generovat zprávy, ve kterých identifikoval hrozby a výzvy, případně navrhoval kroky vhodné k jejich řešení, čímž nadále upevňoval existující, environmentálně zaměřený, pohled na Arktidu (Young, 2005).

Paradoxně je to právě důraz kladený na klimatickou otázku, respektive zřejmé nezvládnutí této krize, které způsobilo další proměnu narativu. Globální oteplování se v Arktidě projevilo natolik, že jeho důsledky pocítily i regiony geograficky vzdálené. Dění na severním pólu bylo začleněno do globální debaty a region byl pomyslně úzeji integrován do světové geopolitiky. Hrozba rostoucích hladin oceánů představovala životně důležité téma pro hustě obydlené přímořské oblasti, možnost otevření doposud nevyužitelných námořních cest naopak alarmovala regiony závislé na stávající trasách světového obchodu. Technologický posun a změna přírodních

podmínek zároveň více přiblížila dlouho plánovanou těžbu nerostných surovin a navýšila tak ekonomický potenciál Arktidy. Zatímco narativ devadesátých let umožnil vymezení relevantních aktérů, které oproti Studené válce rozšířil o zbytek arktických zemí, počátek nového tisíciletí s sebou přinesl otázku připuštění dalších aktérů. Přestože většinou nadále využívali rétoriku klimatické otázky, političtí lídři inkorporovali dění v regionu do národních zájmů svých zemí. Tímto krokem si řada vnějších aktérů snažila o zajištění legitimacy kroků, jako například získání pozorovatelského statusu, případně investic a vědeckých aktivit v Arktidě. Zatímco na opuštění narativu mírové Arktidy se shoduje téměř celá akademická debata, o charakteristice nově nastaveného již konsensus neexistuje.

Ačkoliv většina zemí reflektuje proměnu narativu obdobně, je zřejmé, že proces posunu od environmentální politiky ještě nebyl dokončen a nelze tak s přesností určit, jaké téma leží a bude ležet v jeho jádru. Pluralita a rozličnost zúčastněných aktérů je další překážkou pro konkrétní definici narativu dvacátého prvního století. Young pozoruje tři hlavní směry, kterými se aktuální reakce ubírají, tudíž tři možné narativy – narativ světové klimatické krize, narativ energetický a narativ arktického boje o moc. První zmíněný je v podstatě znovunavázáním na pohled devadesátých let. Rozdíl je především v chápání hrozby, kterou klimatická krize je. Veškeré snahy narativu jsou směřovány k ukončení iniciativ usilujících o těžbu a otevření Severní mořské cesty. Minimalizace škod páchaných na životním prostředí by měla dle zastánců narativu světové klimatické krize vést nejen k odvrácení hrozby, zároveň zdůrazňují potřebné zlepšení životních podmínek pro domorodé obyvatelstvo. Energetický narativ oproti ochraně Arktidy usiluje o využití jejího přírodního bohatství. Aspekty, které jsou pro ekology znepokojivé, přijímají aktéři sledující tento narativ jako příznivé. Perspektiva čerpání masivních zdrojů surovin, ekonomická příležitost prezentovaná severní mořskou cestou či industrializace a rozvoj arktických oblastí států arktické osmičky jsou hlavními body, určujícími strategii v rámci tohoto narativu. Ačkoliv se může zdát, že tyto dva přístupy jsou zcela protichůdné, rétorika a strategie řady zemí se alespoň zdánlivě pokouší o jejich skloubení. Pro narativ arktického boje o moc je poté klíčová inkluze nearktických států a vývoj na mezinárodní politické scéně, které se do nově integrované Arktidy promítají silněji než dříve. Arktida se pro aktéry, kteří na ni pohlížejí prismaticky čistě geopolitickým, vrací do stádia obdobného studené válce, kde se proti sobě opět střetávají konkurující si státy a ve kterém se jejich soutěživost manifestuje na širokém spektru odvětví. Poslední zmíněný je zřejmě nejvíce zřetelným, protože rostoucí militarizace Arktidy a rozšiřování arktických vojenských strategií v řadě

pozorovatelů vyvolává pocit blížící se konfrontace. Nejen v médiích, ale i v akademické literatuře se tak objevují články popisující novou Studenou válku a graduální proces sekuritizace regionu (Young, 2021).

Jednotlivé pohledy nejsou navzájem výlučné a v mnoha případech se protínají i v rámci strategií jednotlivých států, při pohledu do historie však lze bezpečně předpokládat, že jeden převáží a stane se dominantním arktickým narativem. Aktuální debata o budoucnosti severního pólu je paralelou Gorbačovovu proslovu. Stejně jako on v roce 1987 zmínil řadu problémů, kterým je potřeba věnovat pozornost, i dnes vidíme rozdílné cíle a zájmy arktických aktérů. Stejně jako v devadesátých letech převládla otázka klimatické změny, i v následujících letech převládne otázka, ke které budou všichni aktéři vztahovat své politiky. Zatímco úvodní kapitoly povrchově popsaly některé strategie, které lze přiřadit k možným narativům, zbytek této práce se zaměří na francouzskou politiku, konkrétně na to, zda i Francie reflektuje probíhající změnu arktického narativu a pokud ano, jakým směrem se ubírá a k jaký narativ, pokud nějaký, na ni má nejsilnější formující vliv.

4. Francie a Arktida

Imperialistická minulost Francii zajistila řadu závazků na téměř všech kontinentech. Historické vazby pojí Paříž s místy odlehlými od Evropy natolik, že by je málokdo považoval za zónu francouzského vlivu. Doba, kdy Arktida tvořila integrální část francouzského impéria však pominula a se ztrátou Kanady přišla Francie i o bezprostřední kontakt s regionem. Geograficky se francouzská suverenita nejbližší Arktidě přibližuje ve svých subarktických zámořských oblastech Saint Pierre a Miquelon, ležících nedaleko pobřeží kanadské provincie Newfoundland. Ani časová, ani zeměpisná vzdálenost severního polárního kruhu od toho západoevropského státu se však nezdají být překážkou pro vyjádření a sledování francouzských zájmů v regionu. Přímou vazbu na arktickou politiku získala Francie v roce 2000, kdy jí byl udělen status pozorovatelského člena Arktické rady. Země se tak přidala k prodlužujícímu se seznamu států, které i přes geografickou vzdálenost usilují o slovo v arktické debatě. Po boku Polska, Singapuru nebo Číny se, prostřednictvím svých prohlášení a aktivit, stala jedním z aktérů utvářejících nový arktický narativ a ovlivňujících tak budoucí vývoj nejsevernějšího regionu planety. Zatímco strategie ostatních pozorovatelů byly již mnohokrát analyzovány a zejména čínská arktická politika je často zkoumaným tématem, Francii a jejímu přístupu se příliš pozornosti nedostává. Aktuální

francouzská arktická strategie je výsledkem několikaletého vývoje a je průsečíkem mezi jejími národními zájmy, zájmy Evropské Unie a bezpečnostní strategií NATO. Francie je bohatým a vlivným státem, nejen v obou organizacích, ale i jako samostatný hráč a dopad jejího chování proto nelze zanedbávat.

4.1. Historický vývoj francouzské arktické politiky

4.1.1. Počátky moderního vztahu mezi Francií a Arktidou (20. st. – 2008)

Historické kořeny francouzských aktivit v regionu lze vypátrat již v 18. století, především skrze průzkumné expedice a počátky vědeckého zkoumání Arktidy. Ačkoliv by se mohlo jevit, že pro francouzskou strategii jednadvacátého století je toto období nepodstatné, Francie na dějinnou vazbu k regionu odkazuje velmi často. Ve výzkumu pokračovala i ve dvacátém století, například skrze založení arktické výzkumné stanice Jean Corbel v roce 1963. Stanice, umístěná na norském území a spravována německo-francouzským týmem, byla a je pro Francii předním zprostředkovatelem veškerých vědeckých programů, neboť umožňuje sběr dat jak strojově, tak s pomocí personálu, který ji obsluhuje (Gaudin, 2007)

Členství NATO s sebou nutně přineslo bezpečnostní rozměr arktické politiky, Francie proto musela své zaměření na vědu a výzkum rozšířit i o tuto sféru. Až do odstoupení z vojenských struktur organizace v roce 1963 se Francie zúčastnila řady koordinovaných vojenských cvičení, včetně vůbec prvního námořního cvičení obdobného rozsahu –Mainbrace. Jeho cílem bylo zjištění obranyschopnosti spojeneckých sil v případě napadení Skandinávie (Le Monde, 1952). Tato akce, stejně jako ostatní, obdobně mířená například na oblast tzv. GIUK gap, tedy oblast mezi Grónskem, Islandem a Spojeným královstvím představující kontrolovatelnou hranici mezi Atlantikem a Severním ledovým oceánem, reprezentují strategickou rovinu uvažování nad regionem. V tomto ohledu zůstává diskutovatelným, nakolik si francouzské politické elity opravdu uvědomovaly a připouštěly význam regionu a do jaké míry pouze následovaly americké vedení v rámci NATO. Přestože v očích řady západních představitelů představovala Arktida na prvním místě prostor pro potenciální konfrontaci, Paříž se nadále soustředila na výzkum. Polovládní organizace Francouzské polární expedice (*Les Expéditions polaires françaises*, FPE), byla již v počátcích poválečného období jedním z předních subjektů angažujících se ve vědecké činnosti. Několikrát byla začleněna do mezinárodní spolupráce, překvapivě včetně kooperace sovětsko-francouzské. Mezi některé z cílů těchto projektů patřil sběr dat jak z oblastí geologie, meteorologie či oceánografie, tak

i z biologie a fyziologie. S rostoucí pozorností věnovanou klimatické změně, v čele s jejím projevem v podobě globálního oteplování, se data z Arktidy stala klíčovými, neboť začalo být zřejmé, že právě na pólech se dopady odrážejí nejrapidněji. Především riziko stoupajících hladin světových moří a oceánů představuje pro Francii největší problém. Území evropské Francie je ohroženo změnami jejích říčních toků a erozí půdy, oproti hrozbě, které čelí francouzská zámořská území se však jedná a relativně zanedbatelný problém. Pro Francouzskou Polynésii, nad jejíž budoucností panuje nejvíce obav, znamenají rostoucí hladiny existenciální problém (Taithe a kol., 2013). Za zmínku stojí nepochybně zájem o energetické zásoby, ze kterých především francouzská společnost TotalEnergies čerpala přibližně od sedmdesátých let (The Arctic Institute, 2022). Přestože se nejednalo o proklamovaný zájem, získané poznatky například o vlastnostech materiálů a jejich možném využití byly později pochopitelně zužitkovány i ve vojenském odvětví. Celkově expedice a výzkumy s nimi spojené postavily Francii mezi státy s vysokou polární aktivitou a pomohly jí tak vybudovat silné pouto mezi oběma regiony (Arctic, 1968).

Díky úzké vazbě a tradici založené na výzkumu, zásadní změna spojená s koncem Studené války neznamenal pro Paříž nutnost většího přeorientování své arktické politiky. Mohla pokračovat v probíhajících projektech, nadále udržovat permanentní personál a výzkum, nově se jí navíc otevřel širší prostor pro otevřenou spolupráci. Kooperace byla rozšířena jak z hlediska národnostního složení, tedy inkluzí nových vědeckých skupin s rozlišnými zkušenostmi a specializacemi, tak novými odvětvími, jejichž projednávání bylo v předešlých letech viděno jako nežádoucí. Devadesátá léta se tak pro Francii nesla v duchu ukotvování a upevňování konceptů a praktik nastolených v průběhu druhé poloviny dvacátého století. V roce 1992 došlo k založení Francouzského polárního institutu Paul-Émile-Victor, který v plném rozsahu nahradil FPE a institucionalizoval francouzskou arktickou politiku. Pod své kompetence zahrnul veškeré aktivní mise, zároveň se stal prostředkem pro plánování a implementaci projektů budoucích. Mezi kompetence agentury patří mimo jiné výběr návrhů, které budou zrealizovány, stejně jako personálu za ně zodpovědného, financování a logistický aspekt. Jeho fungování je zaměřeno výhradně na výzkum, otázkami spojenými s politikou či ekonomikou se primárně nezabývá, přestože výchozí data mohou být jedním z instrumentů během projednávání těchto problematik. O rok později, v roce 1993 se stala pozorovatelským členem Rady Barentsova euroarktického regionu (*Barents Euro-Arctic Council*), organizace původně usilující o realizaci spolupráce bezprostředně po konci konfliktu. Jejím cílem tak byla politická transformace regionu v prostředí

v mírovou oblast umožňující společný postup v řešení klimatické otázky. Začátek nového milénia je pro arktickou strategii klíčovým, neboť se v roce 2000 stala pozorovatelským členem Arktické rady. Přijetím závazků spojených s tímto statutem získala Francie nové pravomoci v rámci rozhodovacího procesu v regionu. Funkce pozorovatelských členů je primárně konzultativní. Status jim garantuje možnost účasti na ministerských zasedáních, která se konají jednou za dva roky. Pod záštitou některého z permanentních členů mají právo přispívat vlastními poznatky, předkládat návrhy projektů, které mohou sami i financovat. Očekává se zároveň jejich asistence v rámci přidružených pracovních skupin. Stěžejním principem celé spolupráce však zůstává respekt k jednoznačné svrchovanosti arktických států. Na pomyslné úrovni pak pozorovatelský status představuje první veřejný projev francouzské politické participace v regionu. Přijetí lze chápat jako uznání francouzského přínosu ve vědeckém odvětví, zároveň se jednalo o zlomový bod francouzské strategie. Konec prvního desetiletí dvacátého prvního století se pak nesl v duchu relativně rychlé proměny a politizace francouzsko-arktického vztahu (Taithe a kol., 2013).

4.1.2. Od výzkumu k politice (2008 - 2013)

Francouzské ministerstvo zahraničních věcí v roce 2009 delegovalo stálé zastoupení pro oba světové póly. V jeho čele stanul bývalý premiér Michel Rocard, který se tak stal prvním velvyslancem nearktického státu, jehož oblast působnosti byla omezena na Arktidu (a Antarktidu). Paříž již o rok předtím částečně demonstrovala světu, že její zájem o region neustále roste stává se integrální součástí její zahraniční politiky. V roce 2008 administrativa Nicolase Sarkozy publikovala hned dva vysoce relevantní dokumenty. Prvním z nich byla bílá kniha o francouzské zahraniční politice s výhledem do roku 2020, druhý dokument se poté zabývá obrannou a bezpečnostní sférou. V obou textech je arktická oblast zmíněna dohromady jednou. Bílá kniha o obraně a bezpečnosti, v sekci popisující potenciální strategické nejistoty, popisuje dílčí hrozby spojené s klimatickou krizí. S argumentem rostoucí energetické spotřeby nových světových mocností upozorňuje dokument na ekologické dopady, jejichž rozsah byl dle dokumentu neměřitelný a které by se měly projevit například na „rovnováze polárních oblastí“. Relativně nepřímá zmínka o Arktidě je pouze jedním bodem z poměrně obsáhlého výčtu možných budoucích problémů a v kontextu celé bílé knihy se jedná o zcela zanedbatelnou pasáž. (Juppé a Schweitzer, 2008; Guehenno, 2013, str. 25). Je tedy zřejmé, že v době přípravy obou bílých knih Francie chápala Arktidu jako okrajovou část svých zájmů, která nesehrávala nikterak důležitou roli

v porovnání s ostatními sektory. To však neznamená, že si země neuvědomovala možnou manifestaci ekologické změny na geopolitickém poli. Ve stejném období totiž Senát nechal vyhotovit informativní zprávu o francouzské přítomnosti v Arktidě, Antarktidě a jižních územích. Ta, ačkoliv potvrzuje nepopiratelnou důležitost výzkumu v oblasti, naznačuje zároveň možný posun v chápání regionu i mimo ekologické prisma.

„Póly jsou strategickými regiony, protože jsou místem výzkumu aktuálních témat, jako je změna klimatu, ohrožení biologické rozmanitosti apod. Globální oteplování a technologický pokrok, který umožňuje přístup k těmto pólům, však vyvolávají řadu otázek ze strategického hlediska. Je třeba prozkoumat otázku komunikačních tras, které se otevírají, a otázku přístupu k nerostným zdrojům.“

(Cointat, 2007, str. 50)

Tato myšlenka je definitivně potvrzena v roce 2012, kdy byla zveřejněna zpráva obdobného charakteru, která měla za cíl definovat nové námořní strategické příležitosti, spojené s globalizací a globálním oteplováním. Uvědomění si arktického potenciálu je zřejmé napříč celou zprávou, která poměrně povrchově prozkoumává prospekt otevření Severovýchodní mořské cesty, která propojuje Asii s Evropou přes vody blízké ruskému pobřeží. Její spuštění očekávala přibližně v roce 2020. Mimo zkrácení délky hlavních tras světového námořního obchodu, by otevření cesty dle zprávy přineslo také zpřístupnění oblastí bohatých na uhlovodíky. Vzhledem k informativní povaze zprávy se v textu nenachází v podstatě žádné návrhy a kroky, které by vláda mohla následovat, opakovaně je ale zdůrazňována potřeba pro zlepšení společné správy regionu. Reflektován je jak rostoucí nátlak ze strany světového společenství, tak proměňující se zájmy arktických států.

„Nárůst počtu mořských aktivit a využívání oblastí dosud ušetřených lidské činnosti, jako je Arktida nebo oceánské hřbety, bude v budoucnu vyžadovat zvýšenou ostražitost a posílení mezinárodních a vnitrostátních předpisů na ochranu životního prostředí na moři.“

(Lorgeoux a Trillard, 2012, str. 75)

Zatímco zpráva z roku 2012 potvrdila nové arktické postavení skrze regionální ekonomické příležitosti, přílišný posun z bezpečnostního hlediska nepřináší. Ani revize bílé knihy z roku 2008, zveřejněná o pět let později, neartikulovala téměř žádný nárůst strategického významu. Ačkoliv při konstrukci nového přístupu mohla již vycházet z poznatků agregovaných předchozími dokumenty,

pasáž adresovaná Arktidě zůstala víceméně nepozměněná. Problematika je opět spjata s procesem oteplování a s ním spojenou globalizací Severního ledového oceánu. Zmínka o Arktidě je, stejně jako v dokumentech předešlých pěti let, zjevně začleněna především díky debatě o otevření severních mořských cest. V tomto ohledu se soustředí zejména na cestu severozápadní, tedy tu, která propojuje Tichý oceán s Atlantikem skrze severní vody přílehlé kanadskému pobřeží. Právě poblíž této plánované cesty se nachází francouzské zámořské území Saint Pierre a Miquelon. Jedná se o souostroví o rozloze 242 km² a přibližně šestitisícové populaci. Rozloha a geografické podmínky neumožňují souostroví soběstačnost a je tak silně závislé na dovozu z Francie a Kanady. Hospodářsky přínosná není ani jeho exkluzivní ekonomická zóna, která je výrazně omezena blízkostí Newfoundlandu a pevninské Kanady (Britannica, 2022).⁷ Přesto však bílá kniha souostroví zmiňuje. Jeho poloha pro Paříž představuje dvě důležité příležitosti. Oblast zálivu sv. Vavřince je vysoce bohatá na ropu i zemní plyn a pokud by byla prokázána jejich přítomnost ve francouzské ekonomické zóně, mohla by země z těchto zdrojů těžit. Druhým faktorem je pak fakt, že je souostroví situováno blízko ústí možné Severozápadní námořní trasy a Francie by se tak mohla podílet na jejím chodu a zajistit si tak část zisků z proudícího obchodu.

„Úbytek mořského ledu v Arktidě má však již nyní strategické důsledky a blíží se vyhlídka na pravidelné využívání nových arktických námořních tras...Souostroví Saint Pierre a Miquelon se nachází u ústí arktické a severoatlantické mořské cesty a v oblasti bohaté na uhlovodíky. Rozvoj tohoto souostroví a ochrana jeho obyvatelstva vyžadují úzkou spolupráci s Kanadou a jejími atlantickými provinciemi.“

(Guehenno, 2013, str. 46 a 51)

4.1.3. Sekuritizace a ekonomizace Arktidy (2014 - dodnes)

Na základě výše analyzovaných dokumentů lze definovat poměrně konstantní přístup. Francie se rozhodla vztáhnout Arktidu do širší politické debaty. Světový region nově uchopila jako oblast plnou ekonomických příležitostí, tedy jako prostor pro svůj možný budoucí rozvoj. Přestože zprávy a bílé knihy hovořily o jejím strategickém potenciálu, zůstávaly u obecných prohlášení a plánů, zatímco úplně ignorovaly pravděpodobný nárůst soutěživosti v regionu, kde se geograficky limitovaných prospektů chtěla chopit řada aktérů. Ke kompletní proměně přístupu však dochází v roce 2014, pouhé dva roky od publikace bílé knihy. Jejím zdrojem je zpráva vypracována výborem pro evropské záležitosti, zabývající se evropskými arktickými strategiemi.

⁷ Viz. příloha 5)

Sepsání tohoto dokumentu lze uchopit jako sjednocení a rozvinutí myšlenek a tezí předchozích textů. Jak je již v úvodní části zprávy vysvětleno, vznikla v reakci na intenzivnější chamtivost a soutěživost arktických hráčů, způsobenou geografickou transformací regionu. Výbor definoval čtyři situace, tedy čtyři příčiny zvýšené aktivity a pozornosti nejen severských zemí.

První tři, jmenované již předešlými dokumenty, sestávaly z přístupu k místním zdrojům, zvýšení námořní dopravy a potřeby úpravy právního rámce a mezinárodní spolupráce. Všechny body zpráva detailně rozšiřuje a agreguje data a informace potřebné pro sestavení smysluplné arktické strategie. Největší pozornost je v sekci věnována potenciálnímu využití zdrojů. Zatímco monitoruje rozvoj těžebního a energetického průmyslu arktických států, upozorňuje na vážné ekologické dopady. Vyšší intenzita s sebou nese nutnost zavedení nové infrastruktury nepříznivé jak pro místní obyvatelstvo, tak pro přírodu. Ačkoliv se modernizace a industrializace arktických oblastí může jevit jako přínosná, je třeba implementace řady opatření na ochranu dotčených území. V případě těžby zemního plynu a ropy zároveň zpráva upozorňuje na rizika s ní spojená, neboť efektivní reakce na případné úniky by byla v nehostinném prostředí téměř nemožná. Co se týče rybolovu, dokument neshledává jeho nárůst v blízké budoucnosti pravděpodobným. Vlády Spojených států a Kanady jej regulují, neboť dle nich chybí dostatek dat k jeho dlouhodobému udržení, Rusko pak i přes své ambice neprojevuje přílišnou snahu o rozvoj tohoto odvětví. Nárůst námořní přepravy také je analyzován hlouběji než v předešlých letech. V potaz je brána nejen možnost přesměrování světových obchodních tras, zpráva se zabývá i turistickým využitím arktických vod. Faktorem, který spojuje veškerou loďní aktivitu je potřeba vytvoření jednotného „Polárního kodexu“, tedy systému regulací pro plavbu a navigaci plavidel. Přestože tání ledů usnadňuje pohyb v arktických vodách, nedokonalá kartografie a nepředvídatelné podmínky stále představují výraznou překážku. Všechny arktické aktivity, jakkoliv perspektivní se zdají být, jsou však závislé na politickém systému oblasti. Francie tak zdůrazňuje nutnost vyřešení územních sporů, způsobených překrývajícími se nároky na vody a dna arktickými státy.⁸ Pro efektivní a udržitelný rozvoj regionu je také třeba sjednocení zákonů a vytvoření uceleného právního systému, respektovaného všemi zúčastněnými stranami (Gattolin, 2014, str. 21-50).

Čtvrtý jev, respektive jeho možnost, byl však pro francouzskou politiku víceméně nový. Poprvé od sovětsko-amerického soupeření dokument zvedl otázku militarizace Arktidy a případného ozbrojeného konfliktu. Ačkoliv je jí, alespoň v porovnání s ostatními zkoumanými

⁸ Viz. příloha 6)

fenoménu, věnována relativně malá pasáž, artikulace možnosti tohoto scénáře představuje důležitou změnu v kontextu francouzské politiky. Zpráva se zabývá otázkou, zda se z regionu může v budoucnu stát nové bitevní pole. Zeměpisná poloha a rostoucí tlak v Arktidě by tomu nasvědčovaly, jak ale dokument tvrdí, geografické podmínky a nízký počet bojeschopných jednotek tuto možnost nepodporují. Přestože je tak myšlenka poměrně rychle zavrhnuta, její samotná inkluze v textu naznačuje posun v rámci strategického uvažování nad severním pólem (Gattolin, 2014, str. 51). V rámci analýzy nového postavení Arktidy se zpráva zabývá relevantními strategiemi vybraných evropských států, stejně jako fungováním Arktické rady. Zejména k druhému zmíněnému je vysoce kritická, neboť organizace dle ní nemá dostatek pravomocí, její záměr není zcela zřetelný a potýká se s problematickým statutem pozorovatelských členů (Gattolin, 2016, str. 110)

Finální část textu je základem moderní francouzské politiky. Po vzoru Evropské Unie si Francie uvědomila novou podstatu vztahu s Arktidou. Stejně jako EU se i Paříž rozhodla definovat a kodifikovat svoji strategii. V jejím jádru by měly ležet dva principy. Prvním je snaha o udržení dobré reputace v regionu, vybudované zejména dlouholetou vědeckou tradicí či přítomností francouzských firem. Druhým je potom potřeba reflektovat nový charakter oblastí. Samotná část, která se zabývá druhým z principů, nese název „Opožděná diplomatická akce“. Francie tak na jednu stranu otevřeně přiznává, že pochopení nové reality v jejím případě přišlo již pozdě, na druhou se zavazuje k vytvoření jednotného arktického plánu, který by měl reprezentovat jak její zájmy, tak zájmy Evropské Unie (Gattolin, 2016, str. 165-167). Vyjádřením tohoto cíle pak dostává zpráva zcela nový rozměr. Oproti předchozím informativním zprávám je zřejmé, že jejím účelem není pouhé shrnutí statistik, dat a vyjádření. Namísto prostého obeznámení s problematikou, zpráva představuje agregát výchozích pozic, informací a příležitostí, které se mají do budoucna stát základním kamenem pro Francii první novodobé arktické strategie.

Její příprava trvala nejméně dva roky. Publikovaný plán, nesoucí název „Velká arktická výzva: Národní plán pro Arktidu“ (*The Great Challenge of the Arctic: National roadmap for the Arctic*), je artikulací francouzského přístupu ve všech dotčených odvětvích. V úvodní části plánu lze nalézt čtyři cíle, kterých chce Paříž jeho prostřednictvím dosáhnout a které byly autorům plánu sděleny: identifikace francouzských národních zájmů v regionu, posílení legitimacy Francie v rámci arktických fór a organizací, vytvoření rovnováhy mezi vlastními zájmy a obecným zájmem a podpora ochrany životního prostředí. Výsledkem těchto priorit je sestavení sedmibodové

strategie, propojující zájmy jednotlivých ministerstev a nestátních organizací (French Ministry for Europe and Foreign Affairs, 2016, str. 12). Následující část práce se bude soustředit primárně na jednotlivé návrhy a doporučení, která z plánu vychází.

První a čtvrtý bod odrážejí dosavadní přístup Francie k Arktidě. Jejich podstatou je pokračování a upevnění vědecké činnosti a mezinárodní výzkumné spolupráce, a to především za účelem ochrany arktické flóry a fauny. V oblasti výzkumu měla Francie již silný základ a plán se proto soustředí zejména na jeho diverzifikaci. K té by mělo dojít skrze užší zapojení odborníků z pole sociálních a humanitních věd, kteří by se zabývali arktickými domorodými komunitami, jejich jazyky a kulturami. Navýšení počtu vědeckého personálu s rozdílnou expertízou, jejich aktivita v rámci mezinárodních skupin a příprava budoucích projektů by měly zajistit Francii silnější slovo v arktické vědecké debatě. Nutností, kterou dokument zmiňuje, je však silnější podpora ze strany státu. Jedná se jak o navýšení finančních investic, zejména pro polární institut, tak o prioritizaci Arktidy jako vědeckého tématu (French Ministry for Europe and Foreign Affairs, 2016, str. 20). V problematice vztahu k životnímu prostředí dělí dokument pozornost do tří hlavních otázek. Co se mořeplavby a jejích dopadů týče, Francie se opakovaně zavazuje k implementaci Polárního kodexu (*Polar Code*) zveřejněného Mezinárodní námořní organizací v letech 2014 a 2015. Ten měl vstoupit v platnost rok od vydání plánu a zahrnoval například zlepšení plánování a monitoringu plavby v obou polárních oblastech (International Maritime Organization, 2017). V těžebním odvětví plán zdůrazňuje nutnou regulaci průmyslu, zahrnutí odborníků z řad ekologů a vytvoření společného fondu pro případy způsobení škod v oblasti. V otázce rybolovu pak podporuje stanovení chráněných zón a bližšího monitoringu rybí populace za účelem sestavení dlouhodobého plánu pro udržitelný rybolov (French Ministry for Europe and Foreign Affairs, 2016, str. 40-41).

Druhý bod zkoumá ekonomické zájmy v Arktidě. Francouzské firmy, ať přímo či nepřímo, z komerčního rozvoje oblasti nepochybně profitují. Z území Ruska, Kanady a Norska se zapojují do široké škály aktivit, včetně těžebního průmyslu, transportu, rozšiřování infrastruktury či turismu. Všechny společnosti jsou vládou instruovány k takovému jednání, které upřednostňuje šetrnost a ohled na přírodu před čistým ziskem. Zároveň jim je v dokumentu doporučeno, aby se účastnili regionálních ekonomických událostí a Arktické ekonomické rady. Pasáž věnovaná této problematice je oproti předešlým výrazně kratší, což je výsledkem údajně nízké výdělečnosti ekonomických aktivit v Arktidě. S technologickým posunem a vývojem klimatické krize by však

nepříznivé podmínky mohly odeznít, což by výrazně snížilo náklady na provoz jednotlivých firem. Jak dokument ale opakovaně proklamuje, tento efekt není žádoucím (French Ministry for Europe and Foreign Affairs, 2016, str. 25-28).

V obdobném rozsahu se plán věnuje otázce bezpečnosti stability a obranyschopnosti. Základním východím pro formování strategie v tomto odvětví je francouzské členství v EU a NATO. Jak text uvádí, tyto závazky představují možnost, že Francie bude muset po boku svých spojenců udržovat stabilitu v regionu.

„Členství Francie v Evropské unii a NATO znamená, že Francie možná bude muset přispívat k udržení stability Arktidy, protože je jednou z mála zemí, schopných nasadit významné zdroje na tak velkou vzdálenost.“

(French Ministry for Europe and Foreign Affairs, 2016, str. 33)

Ze strategického hlediska se Francie staví do pozice dozorce, který se, alespoň jak sama tvrdí, chce vyvarovat jakémukoliv ozbrojenému konfliktu, přesto na něj musí být připraven. Důraz na nutnost zachování mírového stavu a mezinárodní spolupráce je v této souvislosti zmíněn hned několikrát a tvoří nejdůležitější myšlenku tohoto aspektu plánu. Její naplnění Francie podkládá fungováním Kulatého stolu arktických bezpečnostních sil (*The Arctic Security Forces Roundtable*), tedy fóra sdružujícího představitele jak arktických států, tak i Francie. Pro Francii je zároveň klíčovým udržení svého statusu námořní velmoci, která se spuštěním nových námořních tras očekává nárůst počtu vlastních lodí, které po nich budou plout. Paříž tedy musí být schopná chránit svá, ale i spojenecká plavidla před vnějšími hrozbami. V neposlední řadě si země musí zajistit, že bude schopna využívat Severní ledový oceán. Pro adekvátní vojenskou aktivitu musí mít Francie dostatek dat o činnosti ostatních států. Pro zdokonalení monitoringu navrhuje plán vyslat francouzský personál na plavidla ostatních arktických hráčů a spolupracovat se spřízněnými státy sdílením informací. Zásadním návrhem je pak sestavení jednotek schopných rychlé reakce v Arktidě (French Ministry for Europe and Foreign Affairs, 2016, str. 33-35).

Realizace všech předchozích návrhů stojí na jednom společném předpokladu, tedy integrace Francie do arktického mezinárodního společenství. Její stabilní postavení mezi spolupracujícími státy a schopnost ovlivnit dění v regionu jsou podmínkou pro uskutečnění svých plánů. Zbýlé tři body lze v rámci analýzy sdružit pod jeden, tedy zlepšení politické pozice a zvýšení v regionu. Plán zdůrazňuje nutnost integrace francouzské arktické strategie do strategie EU. Možnost začlenění Arktidy do energetické politiky Unie, zintenzivnění diskuse s ostatními

členskými státy či prioritizace oblasti v dalších regionálních uskupeních by měly dle dokumentu umožnit Francii i EU dosáhnout lepšího statusu. Co se pak samotného diplomatického styku mezi Francií a arktickými státy a organizacemi týče, všechny vztahy by měly být soustředěny na francouzskou vědeckou činnost. Jejím prostřednictvím si Francie, dle této části textu, vydobyla své místo v regionu a jejich prostřednictvím jej musí nadále rozvíjet. Za nepostradatelné je považováno nejen členství v řadě relevantních organizací, zároveň je třeba navazovat nové a prohlubovat již existující bilaterální dohody. Francie musí usilovat o aktivní roli ve všech záležitostech, kde jí to je umožněno, jak učinila například během sestavování Polárního kodexu. Stejně tak je v závěrečné části artikulována snaha o posílení již přidělených pravomocí, spojených zejména s pozorovatelským statutem. Paříž zcela evidentně očekávala, že sledované trendy v Arktidě neustanou, za užití silné asertivity a aktivního přístupu se tedy musela připravit na předpokládané změny a zajistit si tak pozici, ze které by mohla v budoucnu dosahovat svých zájmů a cílů (French Ministry for Europe and Foreign Affairs, 2016, str. 45-59).

Národní plán pro Arktidu byl zcela klíčovým pro vývoj francouzské arktické politiky. V jistém smyslu je doposud jejím vyvrcholením. Dokument je dost obecný na to, aby v jím vytyčeném směru pokračovaly další, zároveň navrhuje řadu velmi konkrétních opatření a je tak relevantním sám o sobě. V textu není nijak upřesněno období, pro které by měl platit a lze ho spíše chápat jako arktickou doktrínu, pro kterou se Francie rozhodla a v jejíchž mezích se zavázala nadále pohybovat.

Přístup EU k Arktidě byl ze strany Francie poměrně ostře kritizován za jeho roztržitost. Kvůli důležitosti, kterou Paříž na region pokládala, usilovala Francie o ucelení této politiky po vzoru Národního plánu. V roce 2017 nechal francouzský Senát vyhotovit zprávu zkoumající debatu a rozdílné návrhy v rámci EU, zároveň vydal seznam doporučení, kterými by se měla Unie řídit. Zpráva zcela otevřeně vyzývá EU k urychlení jednání o problematice, neboť již takto považovala implementaci jakéhokoliv plánu za opožděnou. Stejně tak navrhuje vyčlenění speciálních dílčích organizací a skupin, které by se zabývaly výhradně regionem Severního ledového oceánu. V souladu s francouzskou tradicí se velká část bodů zabývá ekologií a udržitelností rozvoje, přičemž se odkazuje na Polární kodex, přijetí dohody o zákazu neregulovaného rybolovu či o ochraně a využití zdrojů na volném moři. Z hlediska sociálního volá po inkluzi delegace saamských představitelů při unijních organizacích. Pro rozvoj arktických a sub-arktických oblastí navrhuje rozšíření Junckerova plánu, tedy evropského investičního plánu, i na zámořské oblasti

jako Grónsko či Saint Pierre a Miquelon. Celá zpráva podtrhuje nutnost rychlé harmonizace unijního a francouzského přístupu k oblasti.

„Evropská unie potřebuje integrovanou politiku pro Arktidu. Jde o to, aby podpořila rozvoj evropského Dálného severu, promítla se do jeho bezprostřední blízkosti a aby se podílela na správě regionu, který prochází trvalými otřesy“ (Gattolin, 2017, str. 53)

V roce 2019 zveřejnilo francouzské Ministerstvo obrany stručnou zprávu o vojenském angažmá v Arktidě. Zcela evidentně se jednalo o další krok směrem k sekuritizaci, neboť doposud relevantní dokumenty byly publikovány jménem Senátu a jeho komisí, případně Ministerstva zahraničních věcí. Zapojení Ministerstva obrany přímo poukázalo na pohled, kterým nyní Francie na oblast nahlížela. Dokument uvádí, že francouzské jednotky jsou připraveny zejména na asistenci v civilním sektoru, tedy pátracích a záchranných misích. Zároveň je ale jeho prioritou udržení právního pořádku v oblasti a zajištění ochrany energetických dodávek. Ve spolupráci s evropskými a severoamerickými státy podniká koordinovaná vojenská cvičení, často zaměřená na akceschopnost v nehostinných podmínkách. Cvičení probíhají jak na základě mezistátních dohod, například se skandinávskými státy, tak i v rámci členství NATO. V roce 2018 se zároveň francouzské plavidlo BSAM Rhône stalo první jinou než ruskou lodí, která podstoupila plavbu Severovýchodní mořskou cestou bez asistence ledoborců. Jak dokument dokládá, Francie konstantně demonstruje svoji moc a schopnost vojenského zapojení v Arktidě, budou-li ji k tomu podmínky tlačit (Ministry of Armed Forces, 2019)

Zpráva z roku 2014, tedy dokument obsáhle popisující tehdejší podmínky a přibíhající procesy, se dočkala revize v roce 2021. Nová zpráva se zabývá jak Arktidou, tak Antarktidou a navrhuje úpravy existujících strategií. Do problematiky nepřináší žádné nové pohledy a spíše se jedná o aktualizaci dat (Girardin a Habib, 2021). Obdobně jako tomu bylo se zprávou v roce 2014, obsáhlé shrnutí polární politiky vyústilo i v roce 2022 ke zveřejnění polární strategie. Jejím cílem je realizace popsáných zájmů na obou pólech, a to výhledově do roku 2030.

Francouzská polární strategie s názvem "Vyrovňávání extrémů" (*Équilibrer Les Extrêmes: Stratégie polaire de la France à horizon 2030*), která byla představena 5. dubna 2022, těží z nového impulsu inspirovaného francouzským velvyslancem pro póly a námořní otázky, a potvrzuje tradiční vědecký zájem země o polární oblasti tím, že stanovuje ambiciózní výzkumné cíle do roku 2030. Celý dokument je jednoznačně transparentní o nedostatečném financování tohoto sektoru.

Aby země mohla napravit tuto situaci, zavazuje se ztrojnásobit rozpočet dedikovaný tomuto regionu. Zároveň je pro naplnění nového plánu třeba aktivní politická participace. Ruská agrese na Ukrajině se v Arktidě promítla hned na několika úrovních. Konflikt přišel v období ruského předsednictví Arktické rady, která na situaci zareagovala suspenzí svých politických aktivit. Představitelé zbylých států se tak neúčastní schůzek a nijak nekomunikují se svými ruskými protějšky. Vzhledem k téměř monopolní pozici Arktické rady v regionu se tak spolupráce v tomto smyslu stala de facto nemožnou. Francie proto vybízí k alespoň dočasnému využití alternativních kanálů, které by nahradily radu po dobu ruského předsednictví. Sama chce pořádat konference a mezinárodní setkání, aby umožnila existenci omezeného komunikačního fóra. V nových organizacích či setkáních pak Francie může těžit z faktu, že není limitována pozorovatelským statutem a artikulace vlastních postojů tak pro ni bude snazší. Na vnitrostátní úrovni pak zakládá stálou radu pro polární záležitosti, propojující deset ministerstev, včetně Ministerstva obrany, zemědělství či kultury (Poivre d'Arvor, 2022, str. 45-46).

S ohledem na výzkum dokument pouze pokračuje v nastoleném režimu, volá tedy po rozšíření projektů a navýšení přítomného personálu z 320 na 500 vědců. Země zároveň vyčleňuje 13 milionů eur na výstavbu plovoucí výzkumné stanice. Pro doplnění zároveň představuje systém meziuniverzitních dohod a výměnných pobytů, které by měly umožnit posílení vědecké tradice (Poivre d'Arvor, 2022, str. 73-87).

Ruská agrese na Ukrajině změnila mezinárodní vztahy v mnoha ohledech a její dopady se pochopitelně odráží i na bezpečnostní situaci v Arktidě. Ačkoliv jsou oproti Studené válce podmínky zcela jiné, Arktida stále představuje zeměpisnou oblast mezi Ruskem a Severní Amerikou. Stejně důležité je, že strategie výslovně uznává velmocenskou konkurenci a řadu regionálních dopadů ruské války na Ukrajině. Francie se tak odklání od někdejšího inkluzivního jazyka, kterým hovořila o Rusku jako o svém partnerovi pro diskusi. Stejnou změnu přístupu lze vidět v neochotě vést s Ruskem dialog o environmentálních, strategických, vědeckých a hospodářských otázkách Arktidy. Jako konkrétní příklad je v dokumentu zmíněn zastavený plán Francie spolupřádat v roce 2023 s Ruskem čtvrtý ročník ministerské konference o vědě v Arktidě. Obecněji řečeno, nedávný globální strategický posun v důsledku nevyprovokované invaze Ruska již ovlivňuje celé spektrum bezpečnosti a správy Arktidy a povede k alarmujícím vědeckým mezerám z nedostatku údajů o tání permafrostu v důsledku pozastavené spolupráce. To vnáší do již tak zranitelného regionu další nejistotu a spojenci a partneři se tím budou muset zabývat. Paříž

explicitně uvádí, že Arktidu je nyní třeba chápat jako zónu potenciálního konfliktu. Zhoršení politického klimatu považuje Francie za alarmující a vyjadřuje nutnost společného postupu při řešení této otázky. Mezi konkrétní kroky pak strategie řadí rozšíření flotily ledoborců a zintenzivnění vojenských cvičení (Poivre d'Arvor, 2022, str. 74)

4.2. Francouzská arktická politika prismatickým narativům

Vztah mezi narativy a konkrétními politikami nelze chápat jako jednostranný. Na jednu stranu jsou politické plány a strategie zasazeny do politických narativů. Za jejich pomoci lze legitimizovat rozhodnutí vládnoucích elit nebo získat potřebnou podporu ze strany elektorátu. Na stranu druhou jsou to ale tato rozhodnutí, která dále buď upevňují, nebo oslabují nastolený narativ. Nelze tedy říci, že jeden je výsledkem druhého. Jejich vzájemné působení je komplexní proces, do kterého vstupuje řada vnějších faktorů. Jak již bylo ukázáno výše, Arktida si prošla, a stále prochází, turbulentním obdobím proměny narativů. Součástí tohoto procesu je neustálá aktualizace strategií jednotlivých aktérů, kteří se snaží optimalizovat svůj přístup k regionu tak, aby reflektoval momentální narativ. Otázkou této práce pak je, jestli, případně jak Francie reaguje na tento proces.

Francie v období Studené války nijak nekodifikovala svoji politiku vůči regionu. Způsob, jakým uvažovala nad regionem je tedy třeba odvodit z jejích aktivit. Členství v NATO ji nepopíratelně zapojilo do konfliktního vztahu mezi SSSR a USA. Jako bohatá a vlivná námořní moc zastávala důležitou roli a ačkoliv odstoupila od vojenských struktur organizace, její pozice se tím příliš nezměnila. Byla zemí s relativně snadným přístupem k Severnímu ledovému oceánu a co víc, zemí s kapacitami jeho vody opravdu využít. Svůj potenciál si Francie zřejmě plně uvědomovala a pomocí armádních cvičení projektovala svoji moc do arktické oblasti. Demonstrovala tím jak schopnost, tak odhodlání zúčastnit se případného konfliktu v regionu. Její kroky tak zapadaly do bezpečnostně-strategického narativu této doby. Země však současně ve vztahu k Arktidě prožívala druhý fenomén, tedy snahu o vybudování pevné identity v regionu. V tomto ohledu se Paříž rozhodla opřít o historické polární expedice a přední vědeckou činnost. Skrze aktivní přístup v podobě dalšího bádání v regionu a získané poznatky výrazně přispívala do nejen ekologické debaty. Díky tomu se postupně dostala mezi důležité arktické hráče. Důraz, který na tuto rovinu své politiky kladla se promítá například na faktu, že Francie byla ochotna spolupracovat se sovětskými vědci a sdílet s nimi svoji expertízu a znalost. Její arktická politika se tak může zdát neucelená a plná protistojných pohledů. Ačkoliv byla Francie v Arktidě vojensky

aktivní, ochota spolupráce, intenzita vědeckých činností i oslabené členství v NATO nasvědčují faktu, že bezpečnostně-strategický narativ nebyl pro Paříž neprolomitelným. Přestože ho silně reflektovala, jejím proklamovaným a evidentně i realizovaným cílem bylo využití specifických přírodních podmínek ve vědeckém odvětví.

Po konci Studené války tak Francie stála ve výborné regionální pozici. Do devadesátých let vstoupila jako země s jasnou arktickou identitou, která byla zcela v souladu s nastupujícím narativem. S dlouholetou vědeckou tradicí se tak Francie mohla situovat do jednoho z předních aktérů v oblasti. V gorbačovském environmentálním narativu se Francii dařilo silně a efektivně působit. Důraz na otázku ekologické krize ji zajistil dobrou pozici a narativ pro ni tak představoval ideální nastavení mezinárodního společenství. Přestože výsledky její práce byly nesmírně přínosné, ve vztahu k regionu se potýkala s poměrně silnou nevýhodou – geografickou vzdáleností. Arktida se s počátkem milénia začala měnit a důsledkem otevírajících se ekonomických příležitostí se začala opět stávat předmětem politických debat. Sebevýznamnější vědecká činnost nemohla změnit fakt, že Francie není arktickým státem. Období mezi lety 2008 a 2014 tak pro francouzskou arktickou politiku znamenalo vypořádání se s opuštěním environmentálního narativu. Aby si zajistila co nejsilnější slovo v politickém prostoru, vstoupila do řady relevantních organizací a zahájila prioritizaci Arktidy jak ve vnitrostátní politické debatě, tak v té mezinárodní. Dosáhla toho za pomoci rétoriky environmentální krize. Díky využití odvětví, ve kterém byla uznávanou mocí a na kterém stála její dosavadní arktická politika, si země zajistila potřebnou legitimitu i podporu pro budoucí kroky. Součástí politizace však bylo také dílčí zapojení doposud vynechaných problematik, zejména otázky ekonomické a strategické. Francie sama sleduje své ekonomické cíle v Arktidě, zejména prostřednictvím vlastních energetických firem a jejich lokální účasti. Do přístupu, který začala Paříž vykazovat se tak nepochybně promítla soutěživost a protekcionismus, přestože nehrály hlavní roli. Úzce spojeným problémem pak byla možnost vzniku sporu o přítomné zdroje a jeho případné vyostření. V publikovaných dokumentech tak Francie začala zahrnovat i otázku bezpečnosti v Arktidě. Zcela otevřeně tak opustila Gorbačovův odkaz, a i když v jádru nového přístupu ponechala klimatickou otázku, období nahlížení na Arktidu jako na oblast mírové spolupráce za účelem boje proti globálnímu oteplování byla bezpochyby u konce.

Zatímco dokumenty a prohlášení před rokem 2014 definovaly výzkum jako primární cíl, pozdější, zejména tedy Národní plán a následná strategie z roku 2022, využívají tuto tematiku

pouze pro legitimizaci ostatních zájmů. Nová realita, posilněná technologickým pokrokem, rychlým táním ledů a ruskou zahraniční politikou, znamenala, že Arktida se stala jednoduše dalším prostorem překryvu zón vlivu světových mocností. Očividné paralely se stavem Studené války si všimla jak akademická obec, tak média. Francie více než kdy dříve zdůrazňuje bezpečnostní aspekt své politiky, do které tak integruje armádní složky a členství v NATO. Při pohledu na novou strategii je zřejmé, že přestože Paříž používá rétoriku klimatické krize a nutnosti mezinárodní spolupráce, následky rozpadu arktického modelu vnímá jako bezprostřední hrozbu, zejména ve světle ruské agrese na Ukrajině.

Na otázku, zda Francie reflektuje proměnu arktických narativů, existuje proto zcela očividná odpověď. Paříž za posledních 20 let zcela dramaticky přesměřovala své cíle v regionu, pro jejichž dosažení se rozhodla aplikovat řadu způsobů. Při pohledu na trojici Youngem navrhovaných narativů, tedy narativu globální klimatické krize, energetického a narativu boje o moc, lze vyzorovat prvky každého z nich. Francie ve své artikulaci často sahá k prvnímu zmíněnému. Předpoklad katastrofického scénáře ekologické krize využívá Francie pro opodstatnění svého zapojení v regionu. Politiky, které navrhuje, však k jejímu odvrácení výrazněji nepřispívají. Ve svých strategiích země zcela explicitně počítá s otevřením nových mořských tras, stejně jako s rozvojem průmyslové infrastruktury zejména na svém zámořském území. Právě v této oblasti si propůjčuje centrální bod druhého, energetického, narativu. Ekonomické příležitosti jsou pro Francii nepopíratelně jednou z motivací v regionu, podstata jejich využití však dle autora této práce naznačuje existenci třetího narativu. Energetická bezpečnost a nezávislost se stala v měsících po propuknutí války na Ukrajině klíčovým tématem řady evropských zemí a mimoruské zdroje ropy a plynu sehrály velmi důležitou roli k jejich zajištění. Úzkému propojení mezi environmentálními proměnami a národní bezpečností zachycuje i dokument Strategie pro klima a obranu, zveřejněný Ministerstvem obrany v roce 2022 (Ministry of Armed Forces, 2022). Stejně tak popisuje ekologickou hrozbu jako motivátor pro užší mezinárodní spolupráci se svými spojenci (Baudu, 2022)

Ačkoliv tedy klimatická otázka stála a dále stojí v jádru francouzské arktické politiky, zásadně se proměnil způsob, jakým s ní stát pracuje. V tomto ohledu se evoluce rozdílných narativů promítá nejvíce.

4. Limity práce

Cílem této práce bylo zodpovědět otázku francouzské reakce na pozorovanou proměnu arktického postavení. Závěru bylo dosaženo analýzou oficiálních prohlášení a dokumentů zveřejněných francouzskými vládními institucemi. Tento přístup tak zaručil využití nanejvýš relevantních zdrojů, ve kterých se nejlépe odráží zájmy Paříže a které lze nepochybně považovat za směrodatné jak pro Francii, tak pro mezinárodní společenství.

Jejich využití však nepopíratelně tvoří limity této práce. Zprvé nelze očekávat, že se praktické kroky Francie ve všech ohledech ztotožňují s jejich proklamovanou politikou. Pokud Francie ve svých dokumentech zmínila, že je třeba regulovat těžební průmysl v regionu, nelze s jistotou očekávat, že tak ihned začne činit u svých vlastních firem. Vládní prohlášení jsou výsledkem debaty řady zainteresovaných skupin vnitrostátní politické scény, které mohou sledovat v regionu odlišné zájmy.

Druhým problémem je aktuálnost převratu francouzského myšlení a dynamičnost dané problematiky. Vzhledem k nedávnému vydání arktické strategie ještě nelze pozorovat její reálné výsledky a je tak obtížné určit, nakolik je dokument závazný a nakolik se projevuje v reálném světě.

I s přihlédnutím na tyto překážky však lze zodpovědět stanovenou výzkumnou otázku tak, jak bylo stanoveno v předchozích kapitolách.

Závěr

Závěrem tedy lze říci, že Francie se prokazatelně řadí mezi státy, které ve své politice reflektují proměnu arktického postavení. Zcela určitě nezůstává pasivním pozorovatelem s rigidní politikou, namísto toho usiluje větší aktivitu a mobilizuje proto široké spektrum vnitrostátních aktérů, včetně ministerstev, vědeckých organizací či podniků. Zatímco historicky byla silně zaměřena na vědeckou činnost, v reakci na posun v chápání regionu pravidelně aktualizuje svůj vlastní přístup. Konstantním pozorováním vývoje dění v oblasti, upevněním dlouhodobých zájmů či zahrnutím cílů nových se Francie neustále snaží o přizpůsobení vlastní arktické politiky vůči nastolenému narativu. Přestože nadále intenzivně využívá rétoriku environmentální krize a legitimizuje svoji přítomnost na základě historické přítomnosti a vědecké tradice, je zřejmé, že primární zájmy již leží jinde. Tento proces je potvrzen analýzou vybraných dokumentů, které zachycují rozdílné priority francouzské politiky v regionu a které jasně demonstrují, že otázky bezpečnosti či ekonomickým příležitostí se v posledních letech dostává více pozornosti než kdy předtím.

Na druhou část výzkumné otázky, tedy jakým způsobem se proměna narativu odráží na francouzském přístupu, již se stoprocentní jistotou odpovědět nelze. Francie zřetelně pracuje s novými tématy a s příležitostmi doposud nezahrnutými. Znovu začíná Arktidu vnímat jako strategicky vysoce významnou oblast, zároveň si je vědoma možných dopadů zahájení těžby nerostných surovin či otevření nových mořských tras. Vzhledem k tomu, že k této proměně došlo relativně nedávno a zcel jistě ještě není dokončena, není v tento moment s jistotou uzavřít, jaký narativ bude tím hlavním v následujícím desetiletí. Inkluze nových otázek staví Francii před důležité rozhodnutí, kterým směrem se vydat. V tento moment se zdá, že bezpečnostně-strategický potenciál Arktidy sehrává největší roli v utváření nové politiky. Tento fakt je silně podpořen aktuální situací, tedy Ruskou agresí na Ukrajině a způsobeným rostoucím napětím v mezinárodních vztazích. Nelze však opomenout otázku energetické bezpečnosti, v posledním roce mnohokrát zmiňovanou v evropském prostoru. Ta, přestože může být začleněna pod bezpečnostní otázku, může zároveň nasměrovat budoucí vývoj směrem k ekonomickému využití regionu. Stejně jako tomu je u většiny světových regionů, i o Arktické budoucnosti rozhoduje dění ve zbytku světa, což však nadále potvrzuje, že Arktida je opět silně propojena se svým okolím a status arktické výjimečnosti je tak nepochybně minulostí.

Souhrnně tedy práce zodpověděla na otázku, zda se francouzská politika mění v rámci proměny arktického narativu. Stejně tak nastínila, jakým směrem, případně jakými možnými směry, se ubírá. Přesné určení toho, jaký nový narativ Francie využije, je však v tento moment nemožné. Pozorováním trendů lze vytvořit předpoklady a teorie, finální podoba francouzské arktické politiky však bude určena jako vnitrostátním rozložením sil, tak situací na úrovni mezinárodní. Vhodné by proto bylo v budoucnu revidovat zkoumanou problematiku a stanovit, nakolik se Francie vlastní strategií řídí a nakolik se nadále proměňuje, případně v jakém stavu se usadila. Větší pozornost by také měla být věnována dalším nearktickým aktérům, například Polsku či Japonsku. Lze očekávat, že jejich aktivita i vliv v regionu poroste a je tedy třeba identifikovat, jakým způsobem jej ovlivňují a jaký narativ pomáhají nastolit.

Summary

In conclusion, France is proving to be one of the states that is reflecting the changing Arctic status in its policies. It certainly does not remain a passive observer with a rigid policy, but instead seeks to be more proactive and therefore mobilises a wide range of national actors, including ministries, scientific organisations and businesses. While it has historically had a strong scientific focus, it regularly updates its own approach in response to shifts in understanding of the region. By constantly observing developments in the region, consolidating long-standing interests or incorporating new objectives, France is constantly seeking to adapt its own Arctic policy to the emerging narrative. Although it continues to make heavy use of the rhetoric of the environmental crisis and legitimises its presence on the basis of historical presence and scientific tradition, it is clear that the primary interests already lie elsewhere. This process is confirmed by an analysis of selected documents that capture the different priorities of French policy in the region and that clearly demonstrate that the issue of security or economic opportunities has received more attention than ever in recent years.

The second part of the research question, i.e. how the changing narrative is reflected in the French approach, cannot be answered with 100% certainty. France is clearly working with new themes and opportunities not previously covered. It is beginning to see the Arctic again as an area of high strategic importance, while at the same time being aware of the possible impact of the start of mineral extraction or the opening of new sea routes. Given that this transformation has occurred relatively recently, and is certainly not yet complete in its entirety, it is not possible to conclude with certainty at this point what narrative will be the dominant one in the coming decade. The inclusion of new issues confronts France with an important decision on which direction to take. At this moment, the security-strategic potential of the Arctic seems to play the biggest role in shaping the new policy. This is strongly supported by the current situation, i.e. the Russian aggression in Ukraine and the resulting growing tensions in international relations. However, the issue of energy security, which has been mentioned many times in the European area over the last year, cannot be overlooked. Although this can be subsumed under the security issue, it can also direct future developments towards the economic exploitation of the region. As is the case in most regions of the world, the Arctic's future is determined by events in the rest of the world, but this continues to confirm that the Arctic is once again strongly connected to its surroundings, and that the status of Arctic exceptionalism is undoubtedly a thing of the past.

In summary, then, the thesis has answered the question of whether French policy is changing as part of the transformation of the Arctic narrative. Equally, it has outlined what direction, or possible directions, it is taking. However, determining exactly which new narrative France will use is impossible at this point. By observing trends, assumptions and theories can be made, but the final shape of French Arctic policy will be determined as much by the national balance of power as by the international situation. It would therefore be appropriate to revisit the issue under study in the future and determine to what extent France is following its own strategy and to what extent it continues to change or settle. Greater attention should also be paid to other non-Arctic actors, such as Poland or Japan. Their activity and influence in the region can be expected to grow, and it is therefore necessary to identify how they are influencing the region and what narrative they are helping to establish.

Zdroje

Oficiální zdroje státních institucí

ALTHINGI. *A Parliamentary Resolution on Iceland's Arctic Policy*. Government of Iceland [online]. Reykjavík, 2011 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.government.is/news/article/2011/05/05/A-Parliamentary-Resolution-on-Iceland's-Arctic-Policy/>.

COINTAT, Christian. *Rapport d'information sur la présence française en Arctique, Antarctique et dans les Terres australes* [online]. Paříž: Sénat. Commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du règlement et d'administration générale, 2007, 50 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/29520-presence-francaise-en-arctique-antarctique-et-terres-australes>.

FRENCH MINISTRY FOR EUROPE AND FOREIGN AFFAIRS. *The Great Challenge of the Arctic* [online]. Paříž, 2016 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/arctique/la-france-adopte-une-feuille-de-route-pour-l-arctique/>.

GATTOLIN, André. *Rapport d'information sur la politique de l'Union européenne pour l'Arctique* [online]. Paříž: Sénat. Commission des affaires européennes, 2017 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/36532-union-europeenne-et-arctique-pour-une-politique-ambitieuse-et-etoffee>.

GATTOLIN, André. *Rapport d'information sur les stratégies européennes dans l'Arctique* [online]. Paříž: Sénat. Commission des affaires européennes, 2014 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/34154-rapport-sur-les-strategies-europeennes-dans-l-arctique>.

GAUDIN, Christian. *France's position with regard to the international issues surrounding polar research : the case of Antarctica*. Parliamentary Office for the Evaluation of Scientific and Technological Choices [online]. Paříž, 2007, 91-92 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://www.senat.fr/opepst/english_report_polar_research/english_report_polar_research6.html.

GIRARDIN, Eric a Meyer HABIB. *Rapport d'information sur la problématique des pôles : Arctique et Antarctique* [online]. Paříž: Assemblée nationale. Commission des Affaires étrangères, 2021 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/280000-la-problematique-des-poles-arctique-et-antarctique-mission-le-23072019>.

GORBAČOV, Michail S. *The Speech in Murmansk: At the Ceremonial Meeting on the Occasion of the Presentation of the Order of Lenin and the Gold Star Medal to the City of Murmansk, October 1, 1987* [online]. Novosti Press Agency Publishing House, 1987 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.barentsinfo.fi/docs/gorbachev_speech.pdf.

GOVERNMENT OF CANADA. *Arctic and Northern Policy Framework*. Canada.ca [online]. Ottawa, 2019 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1560523306861/1560523330587>.

GOVERNMENT OF KINGDOM OF DENMARK. *Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020*. Ministry of Foreign Affairs of Denmark [online]. Kodaň, 2011 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://um.dk/en/foreign-policy/the-arctic>.

GOVERNMENT OFFICES OF SWEDEN. *Sweden's strategy for the Arctic Region 2011*. Government Offices of Sweden: Sweden's strategy for the Arctic Region [online]. Stockholm, 2011 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.government.se/country-and-regional-strategies/2011/10/swedens-strategy-for-the-arctic-region/>.

GOVERNMENT OFFICES OF SWEDEN. *Sweden's strategy for the Arctic Region 2020*. Government Offices of Sweden: Sweden's strategy for the Arctic Region [online]. Stockholm, 2011 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.government.se/country-and-regional-strategies/2011/10/swedens-strategy-for-the-arctic-region/>.

GUEHENNO, Jean-Marie. *Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale 2013* [online]. Paříž: Présidence de la République. Commission du Livre blanc sur la Défense et la Sécurité nationale, 2013, 25 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/33131-livre-blanc-sur-la-defense-et-la-securite-nationale-2013>.

JUPPÉ, Alain a Louis SCHWEITZER. *La France et l'Europe dans le monde: Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008 - 2020* [online]. Paříž: Présidence de la République. Premier ministre. Ministère des Affaires étrangères et européennes, 2008 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/29950-la-france-et-leurope-dans-le-monde-livre-blanc-sur-la-politique-etran>.

LORGEOUX, Jeanny a André TRILLARD. *Rapport d'information sur la maritimisation* [online]. Paříž: Sénat. Commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, 2012, 75 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/32581-maritimisation-nouvelle-geopolitique-des-oceans>.

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS OF ICELAND. *Iceland's Policy on Matters Concerning the Arctic Region*. Government of Iceland [online]. Reykjavík, 2021 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.government.is/publications/reports/report/2021/10/15/Iceland's-Policy-on-Matters-Concerning-the-Arctic-Region/>.

MINISTRY OF ARMED FORCES. *Climate & Defence Strategy* [online]. Paříž, 2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.defense.gouv.fr/strategie-climat-defense>.

MINISTRY OF ARMED FORCES. *France and the New Strategic Challenges in the Arctic* [online]. Paříž: Direction générale des relations internationales et de la stratégie, 2019 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.defense.gouv.fr/dgris/actualites/publication-plaquette-france-nouveaux-enjeux-strategiques-arctique>.

MINISTRY OF EARTH SCIENCES. *India's Arctic Policy 2022*. Ministry of Earth Sciences [online]. Nové Dillí, 2022 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.moes.gov.in/node/5906>.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF DENMARK. *Foreign and security policy strategy*. Ministry of Foreign Affairs of Denmark [online]. Kodaň, 2011 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://um.dk/en/foreign-policy/foreign-and-security-policy-strategy-2022>.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *The Netherlands' Polar Strategy 2021-2025: Prepared for Change*. Government of the Netherlands [online]. Amsterdam, 2021 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.government.nl/documents/publications/2021/03/01/polar-strategy>.

NORWEGIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, NORWEGIAN MINISTRY OF REGIONAL DEVELOPMENT AND DIGITALISATION, NORWEGIAN MINISTRY OF TRADE AND INDUSTRY A NORWEGIAN MINISTRY OF FISHERIES AND SEAFOOD. *The Norwegian Government's Arctic Policy: People, opportunities and Norwegian interests in the Arctic*. Government.no [online]. Oslo, 2021 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/arctic_policy/id2830120/.

NORWEGIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *The Norwegian Government's High North Strategy*. Government.no [online]. Oslo, 2006 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/The-Norwegian-Governments-High-North-Strategy/id440285/>.

POIVRE D'ARVOR, Olivier. *Équilibrer les extrêmes - Stratégie polaire de la France à horizon 2030* [online]. Paříž: Premier ministre, 2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.vie-publique.fr/rapport/284717-strategie-polaire-de-la-france-horizon-2030>.

POLAR REGIONS DEPARTMENT. *Beyond the Ice: UK policy towards the Arctic*. GOV.UK [online]. Londýn, 2018 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/beyond-the-ice-uk-policy-towards-the-arctic>.

RUSSIAN GOVERNMENT. *Basics of the State Policy of the Russian Federation in the Arctic for the Period till 2020 and for a Further Perspective*. The Arctic Governance Project [online]. 2008 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://arcticgovernance.custompublish.com/russia-basics-of-the-state-policy-of-the-russian-federation-in-the-arctic-for-the-period-till-2020-and-for-a-further-perspective.4651232-142902.html>.

THE HEADQUARTERS FOR OCEAN POLICY. *Japan's Arctic Policy* [online]. Tokio, 2015 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: https://www8.cao.go.jp/ocean/english/arctic/pdf/japans_ap_e.pdf.

UNITED STATES CONGRESS. *Arctic Research and Policy Act of 1984*. Congress.gov [online]. Washington, D.C., 2012 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/98th-congress/senate-bill/373>.

WHITE HOUSE OFFICE. *Homeland Security Presidential Directive 25: Arctic Region Policy*. Homeland Security Digital Library [online]. Washington D.C., 2009 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.hsdl.org/c/abstract/?docid=232474>.

WHITE HOUSE OFFICE. *National Strategy for the Arctic Region*. The White House [online]. Washington D.C., 2022 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/07/fact-sheet-the-united-states-national-strategy-for-the-arctic-region/>.

Oficiální zdroje mezinárodních organizací

ARCTIC COUNCIL. *Arctic Council Rules of Procedure*. The Arctic Council [online]. Iqaluit, 1998 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/940>.

ARCTIC COUNCIL. *Declaration on the Establishment of the Arctic Council*. The Arctic Council [online]. Ottawa, 1996 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/85>.

EUROPEAN COMMISSION. *EU's Arctic Policy: Questions and Answers*. European Commission [online]. Brusel, 2012 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_12_517.

Finnish Government. *Finland's Strategy for Arctic Policy*. Arctic Finland [online]. Helsinky, 2019 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.arcticfinland.fi/EN/Policy>.

INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATION. *International Code for Ships Operating in Polar Waters: Polar Code* [online]. Londýn, 2017 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.imo.org/en/ourwork/safety/pages/polar-code.aspx>.

Odborná literatura

ALLAN, Iona. *Arctic Narratives and Political Values: Arctic States, China and NATO* [online]. Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2020 [cit. 2023-04-10]. ISBN 978-9934-564-79-6. Dostupné z: <https://stratcomcoe.org/publications/arctic-narratives-and-political-values-arctic-states-china-and-nato/44>.

ARCTIC. Twentieth Anniversary of Expéditions Polaires Françaises (Missions Paul-Emile Victor). *Arctic* [online]. Calgary: Arctic Institute of North America, 1968, 21(2) [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40507499>.

CONNOLLY, Gerald E. *NATO and Security in the Arctic*. NATO Parliamentary Assembly [online]. Brusel, 2017 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.nato-pa.int/document/2017-nato-and-security-arctic-connolly-report-172-pctr-17-e-rev1-fin>.

GALIMULLIN, Eduard a Yuri MATVEENKO. *The ongoing formation of Russia's Arctic policy: a new stage?* [online]. 2019 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/337316351_The_ongoing_formation_of_Russia%27s_Arctic_policy_a_new_stage.

JONES, Michael D. a Mark K. MCBETH. A Narrative Policy Framework: Clear Enough to Be Wrong?. *Policy Studies Journal* [online]. 2010, 2010, 38(2), 329-353 [cit. 2023-04-10]. ISSN 0190292X. Dostupné z: doi:10.1111/j.1541-0072.2010.00364.x.

PELAUDEIX, Cécile. Along the Road: China in the Arctic. *European Union Institute for Security Studies* [online]. 2018, (13) [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep21468>.

RUSSIA MARITIME STUDIES INSTITUTE, Anna DAVIS a Ryan VEST. *Foundations of the Russian Federation State Policy in the Arctic for the Period up to 2035*. U.S. Naval War College Digital Commons [online]. Newport, 2020 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: https://digital-commons.usnwc.edu/rmsi_research/5/.

SULLIVAN, William K. Soviet Strategy and NATO'S Northern Flank. *Naval War College Review*[online]. 1979, 32(4), 27 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44641912>.

TAITHE, Alexandre, Isabel FACON, Patrick HÉBRARD a Bruno TERTRAIS. Arctique: perspectives stratégiques et militaires. *Fondation pour la Recherche Stratégique: Recherches & Documents* [online]. Levallois-Perret, 2013, 2013(3) [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.frstrategie.org/publications/recherches-et-documents/arctique-perspectives-strategiques-militaires-2013>.

WEISS, Erik D. Cold War Under the Ice: The Army's Bid for a Long-Range Nuclear Role, 1959–1963. *Journal of Cold War Studies* [online]. 2001, 3(3), 32-49 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26925134>.

YOUNG, Oran R. Governing the Arctic: From Cold War Theater to Mosaic of Cooperation. *Global Governance* [online]. 2005, 11(1), 11-14 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27800550>.

YOUNG, Oran R. Shifting Ground: Competing Policy Narratives and the Future of the Arctic. In: SPOHR, Kristina a Daniel S. HAMILTON. *The Arctic and World Order* [online]. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2021, s. 47-59 [cit. 2023-04-10]. ISBN 9780999740682. Dostupné z: <https://transatlanticrelations.org/publications/the-arctic-and-world-order/>.

Internetové zdroje

BAUDU, Pauline. Revitalizing France's Sight on the High North: Arctic Environmental and Security Elements of the New French Polar Strategy. *The Arctic Institute: Center for Circumpolar Security Studies* [online]. Washington, D.C., 2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.thearcticinstitute.org/revitalizing-france-sight-high-north-arctic-environmental-security-elements-new-french-polar-strategy/>.

BRITANNICA. Saint-Pierre and Miquelon. *Encyclopaedia Britannica* [online]. 2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Saint-Pierre-and-Miquelon>.

DAMS, Ties a Louise VAN SCHAIK. The Arctic Elephant: Why Europe must address the geopolitics of the high north. *Clingendael* [online]. Amsterdam, 2019 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.clingendael.org/publication/arctic-elephant-europe-geopolitics-high-north>.

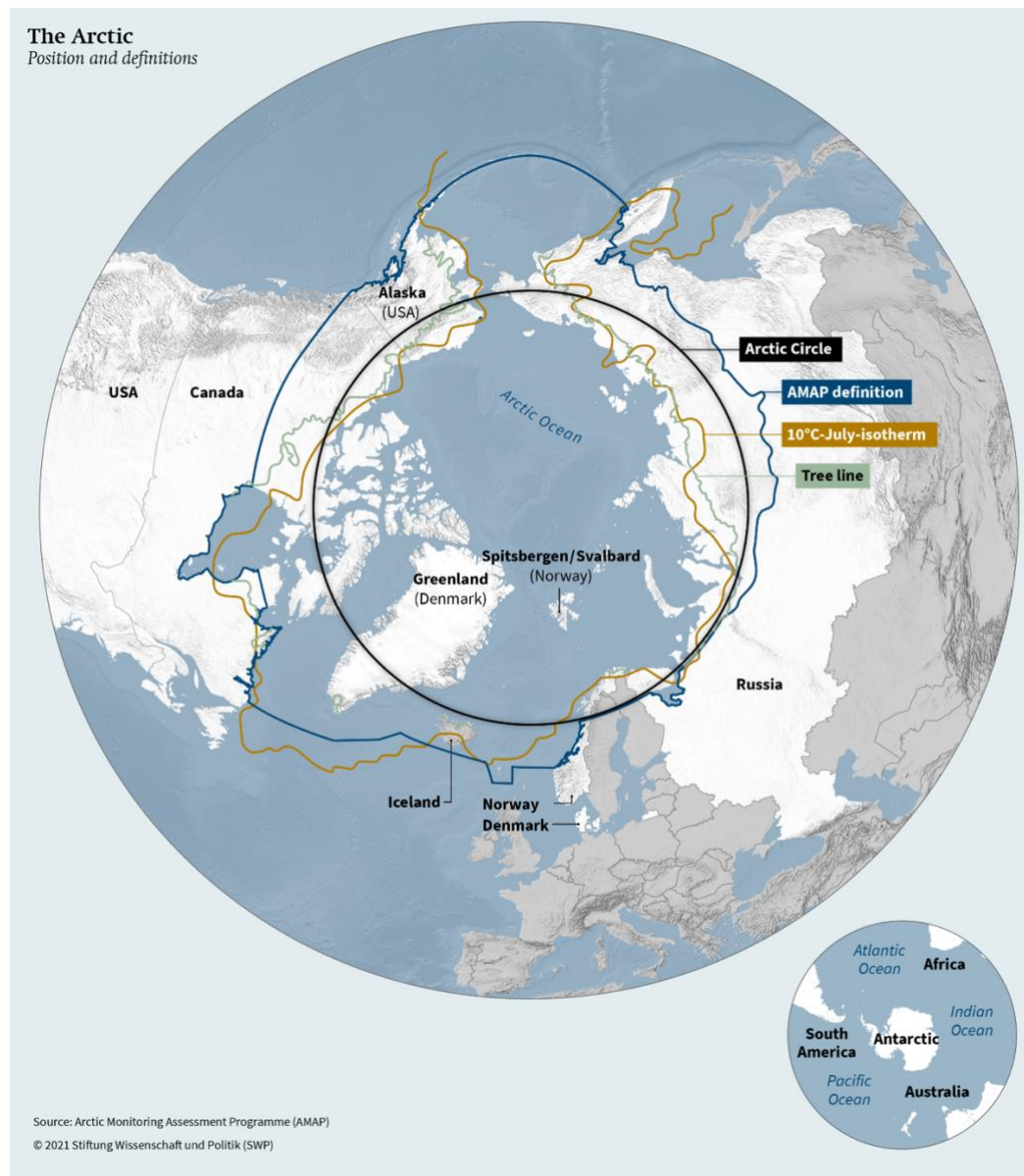
INSTITUT POLAIRE. Discovering the Arctic: Geography and geology. *Institut Polar Français: Paul-Émile Victor* [online]. Plouzané [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://institut-polaire.fr/en/arctic/discover-the-arctic/>.

LE MONDE. Les plus grandes manœuvres navales atlantiques vont commencer. *Le Monde* [online]. Paříž, 1952 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1952/09/11/les-plus-grandes-man-uvres-navales-atlantiques-vont-commencer_2005626_1819218.html.

THE ARCTIC INSTITUTE. France: Facts and Figures. *The Arctic Institute: Center for Circumpolar Security Studies* [online]. Washington, D.C., 2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.thearcticinstitute.org/country-backgrounders/france/>.

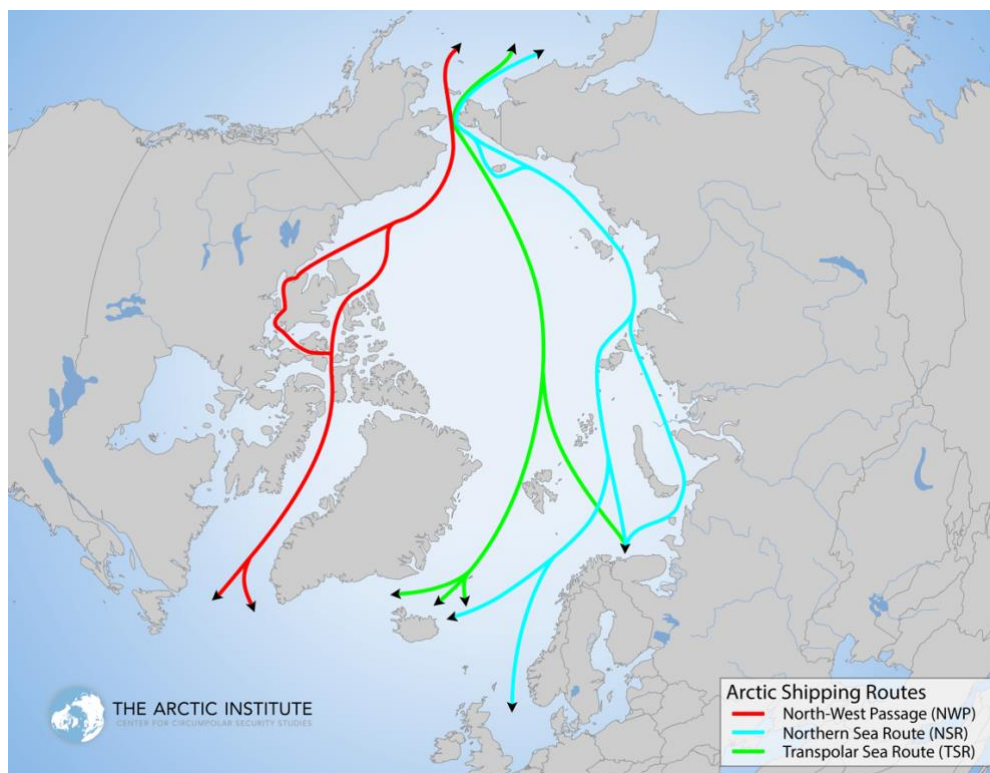
Přílohy

1) Mapa rozdílných geografických vymezení regionu

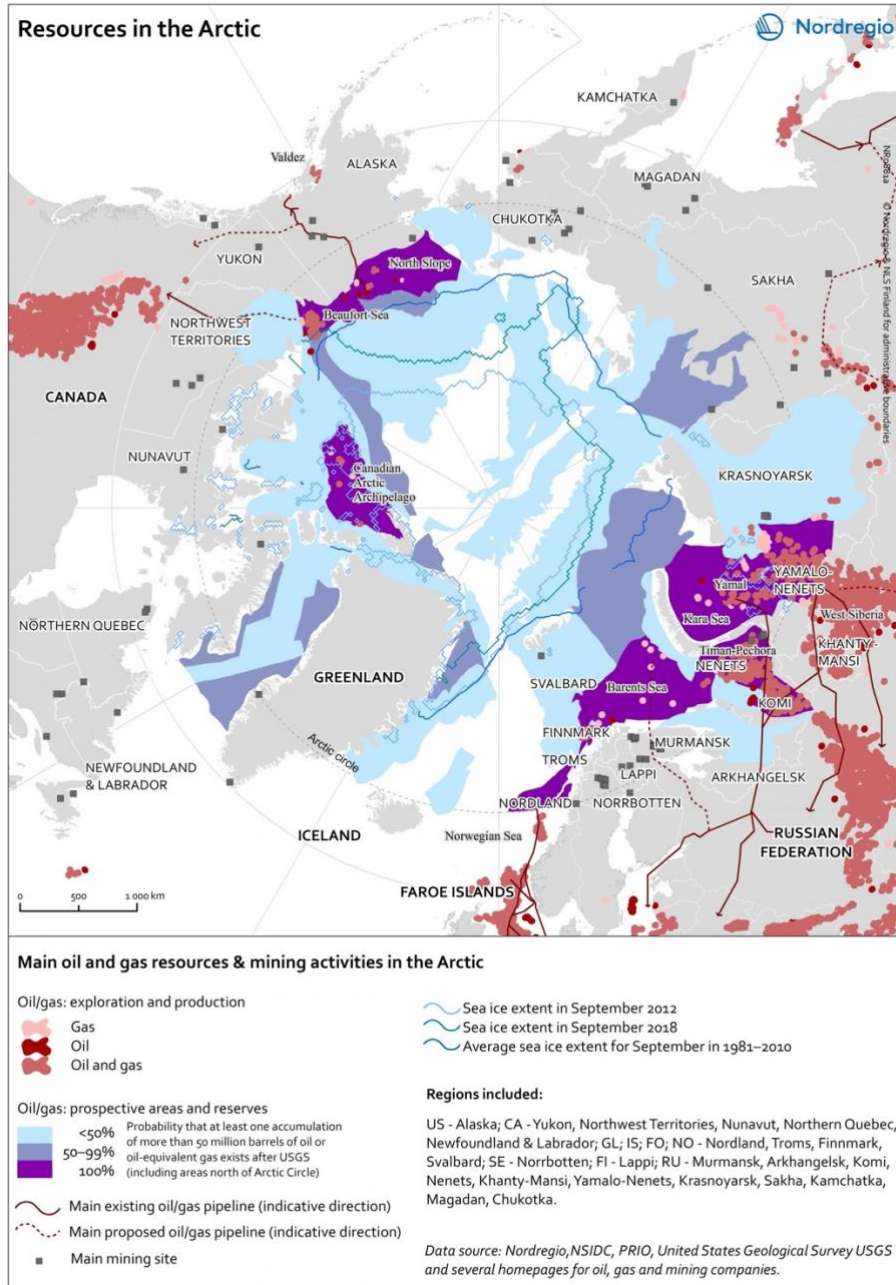
Zdroj: https://www.researchgate.net/figure/Geopolitics-overview-of-the-Artic_fig2_359921074

2) Potenciální mořské cesty

Zdroj: <https://www.thearcticinstitute.org/future-northern-sea-route-golden-waterway-niche/>

3) Nerostné suroviny v Arktidě

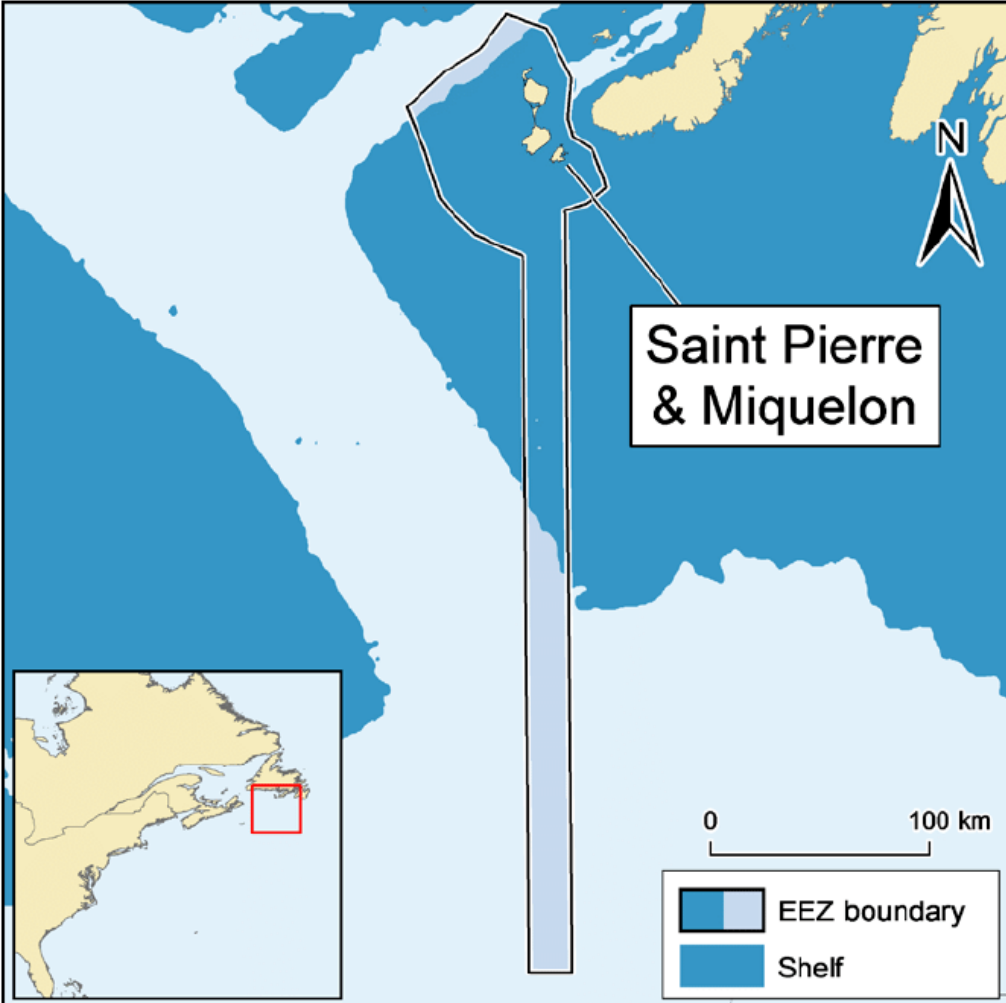
Zdroj: <https://nordregio.org/maps/resources-in-the-arctic-2019/>

4) Arktida v období Studené války

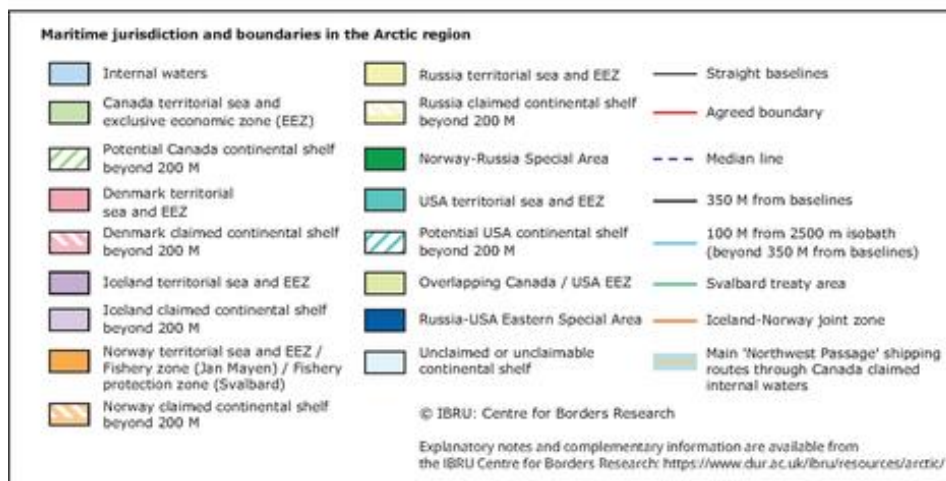
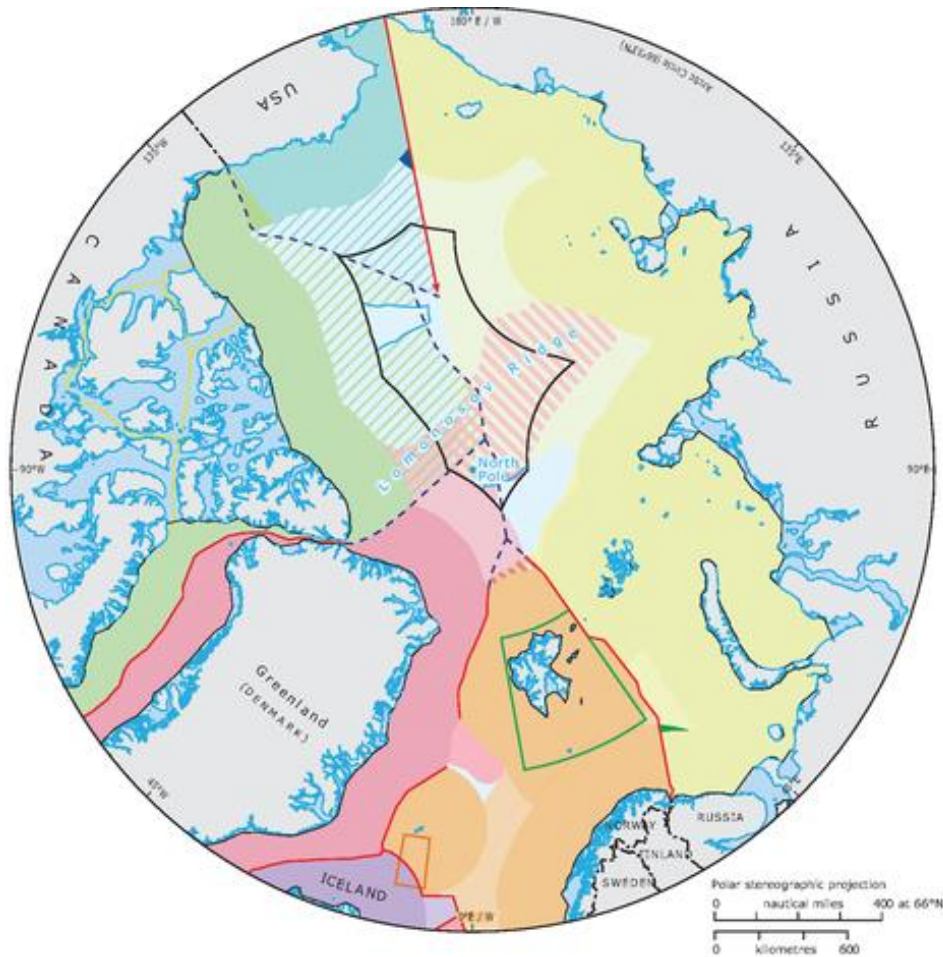
Zdroj: <https://calgeography.sdsu.edu/wp-content/uploads/A-Cold-War-Map-and-Image-Gallery-1.pdf>

5) EEZ Saint Pierre a Miquelon

Zdroj: https://www.researchgate.net/figure/Map-of-Saint-Pierre-and-Miquelon-and-its-Exclusive-Economic-Zone-EEZ_fig1_274272942

6) Teritoriální nároky v Arktidě

Zdroj: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/arctic-continental-shelf-claims>